

ŽIVA ZAJEDNICA

D2384E

Travanj/April 1989.

Broj **4** (100)

»LEBENDIGE GEMEINDE«

MITTEILUNGSBLATT DER
KROATISCHEN KATHOLISCHEN MISSIONEN
ERSCHEINUNGSSORT FRANKFURT AM MAIN

CIJENA/PREIS 1,- DM

LIST HRVATSKIH KATOLIČKIH MISIJA

Riječi od kojih se živi

Početak ljeta u našim misijama u Njemačkoj u znaku je prve svete pričesti, u znaku euharistijskih slavlja, na koja, vjerni svom shvaćanju i drevnoj baštini, katolički vjernici koji poznaju Krista Gospodnjega i izvornu zajednicu, redovito dolaze.

Tu svetu euharistijsku tajnu – temeljnu stvarnost bogoštovlja i vjere – može se promatrati pod različitim vidovima. Pod vidom žrtve, molitve, slavlja, ili, kao što mi želimo naglasiti, pod vidom oporuke, riječi, koja čini ono što i izriče. A malo je takvih riječi. Osim te, zapravo ih i nema mnogo u redu našega ljudskog postojanja.

O čemu se radi?

Ništa što je ljudsko nije nama ljudskim prolaznicima ovom zemljom nepoznato, nije tuđe. Kao ljudi znamo za uspje-

he, ali i za padove, za zastranjivanja, ali i za pozitivne čine i za pohvalne riječi, i one druge također. Ne zaboravljamo ni prvih ni drugih, jer spadaju u sferu našega ljudskog osjećanja i shvaćanja. Oh, te ljudske riječi! Kako li ih samo pamtimo? One ružne, kao i one drage! Svi smo ove posljednje, kadli-tadli, čuli i zamijetili!

„Volim te“, rekla je jednom tvoja djevojka ili tvoj mladić. Rekla je to jednom **prvi put**, ili ti njoj, odnosno njemu. To se ne zaboravlja... „Mama“, protepatilo je tvoje dijete jednom – **prvi put**, „ti si meni najdraža“! To se ne zaboravlja. Ni otac slične riječi ne zaboravlja. „Pravi si sin“, kazao je možda otac, majka. I to tebi u pohvalu izrečeno, izrečeno u znak ljubavi, ne blijedi, ne zaboravlja se. I **od riječi se može živjeti**... No, riječi koje čujemo sa smrtnih postelje osoba koje

nas ljube ili koje ljubimo, ne mogu se prečuti, nikada nas ne ostavljaju ravnodušnima.

Mnogi se među nama starijima sjećaju smrti svoga oca ili majke, djeda ili bake. „Sinko, kćeri“, bilo je tada rečeno, „čuvajte majku, pazite na oca, budite pravi ljudi, kršćani, ja vas blagoslivljam...“ Koje li potresenosti u takvim riječima! Pamte se kao nešto neobično važno, pamte se do smrti, kao sveti amanet, kao neponovljivi trenutak. Svi smo mi stariji tome svjedoci!

Ako još te roditeljske riječe poprate i geste, geste dara, darivanja najbližih umirućih, onda sve to postaje neizbrisivo...

Nešto se slično dogodilo na Veliki četvrtak za nas kršćane. Odlazio je s ovoga svijeta naš divni Bogočovjek. Ljubio je svoje do kraja, do ludila smrti na križu. I kad je, u kasnim satima, pristizalo vrijeme njegova prijelaza (pashe) k Ocu, obraća se svojim, zbunjanim i isprepadanim učenicima i ostavlja im, daje im u oporuci, nešto nečuvano i neviđeno, daje im sama sebe.

(nastavak na sl. str.)

Ovako su dočarali Posljednju Kristovu večeru, prvu euharistijsku gozbu, makarski bogoslovi u svojoj „Muci“

U ovom broju

- Bibl. olimpijada pred vratima str. 2
- Dr. Antun Radić str. 3–5
- Hrvati u Kaliforniji str. 6–7
- Mlada Hrvatica osvaja nagrade str. 9
- Uskrs u Domovini str. 10–11
- Šanse obitelji str. 13
- Hrvatski nacionalni dan str. 16
- Mrav i cvrčak str. 19
- Novi hvarski biskup str. 20
- Erwartungen der Ausländerseelsorger S. 20

(nastavak s prednje str.)

Zlata i srebra nije imao, zato im ga nije ni dao. Ali, dao im je sama sebe. Dao je sebe svojim, apostolima, nama, pod prilikama kruha i vina. Mogao je tu učiniti, jer je posjedovao silu Božju i ljubav neponovljivu, božansku. I u tom čudesnom spoju svemogućstva i neizrecive ljubavi, on želi biti s ljudima, on im se ostavlja do kraja vremena. Ostavlja se svojim u svijetu, ostavlja sebe, svoje tijelo i krv, svoje božanstvo i čovječju narav i kaže da želi biti sa svojom ljudskom braćom – do kraja, da oni budu sretni. I naređuje: „Uzmite i jedite, ovo je tijelo moje..., uzmite i pijte iz njega svi, ovo je kalež moje krvi...” I

dodaje: „Činite ovo meni na spomen!” Začudujući i zastrašujući dar!

I od toga dara, „Tijela i Krvi Gospodnje”, od te oporuke Isusove, živi kršćanski svijet već dvije tisuće godina. I obnavlja taj spomen. I hrani se Isusovim oporučnim tijelom i krvlju, kruhom i pićem života. I hraneći se Kristom, euharistijskim dakako, ide kršćanin kroz svoj svijet i povijest u susret k paruziji, u sretnu vječnost.

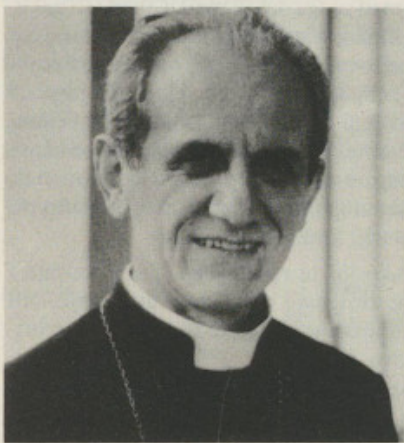
Bez svakonedjeljnog i blagdanskog kruha i vina euharistijskog, nema Crkve, nema kršćanina, nema života za vjerničku zajednicu, nema vječnosti, a to je

zbilja presudno, nema kršćanske budućnosti ni za jednog njezina člana. Ni za mene, ni za tebe, prijatelju, koji čitaš ove retke.

Isusova riječ, njegova oporuka, najbolji je zalog naše buduće slave. Kršćani, vjerujući u Krista, vjeruju u život vječni, neprolazni, bolji, nego što ga nagovještju i provode novovjekni učitelji. Jednoga će dana čovjek, koji se danas smatra posljednjim mjerilom, morati priznati da je Bog i Krist njegov samo velik, samo svet, samo svemoguć.

Oporučna Isusova gesta, tj. čin, zalog je naše kršćanske budućnosti. I ne samo naše kršćanske.

Ignacije Vugdelija

Nadbiskup dr. Josip Uhač, nuncij u Bonnu

Na Susret mladeži dolazi nuncij J. Uhač

18. Kroatisches Katholisches Jugendtreffen

Kroatische Bibel-Olympiade unter dem Motto: „Kirche um des Menschen Willen“

Eröffnung (BIKUZ):

1. Sportbegegnungen:

Fr. 28. IV. 1989., 14,00 h, Frankfurt a. M.

- „BIKUZ”, Michael-Stumpf-Straße 2, 6230 Ffm.-Höchst
- Stadthalle, Bechtenwaldstraße 17, 6230 Ffm.-Zeilsheim
- Haus Nied, Luthmerstraße 40, 6230 Ffm.-Nied

2. Katechetischer Wettbewerb „Bibel-Olympiade“

Sa 29. IV. 1989., 14,00 h, Offenbach a. M.

Stadthalle, Waldstraße 312, 6050 Offenbach

3. Gottesdienst in deutscher und kroatischer Sprache

Stadthalle, Waldstraße 312, 6050 Offenbach

So 30. IV. 1989, 10,30 h

4. Stehempfang mit dem Apostolischen Nuntius in Bonn, Erzbischof Josip Uhač

12,00 h

5. Siegerehrung, Gesang, Folklore

14,00 h

Im Vorraum der Stadthalle an beiden Tagen Gemälde- und Skulpturen-Ausstellung von fra Joakim-Jaki Gregov.

18. susret hrvatske katoličke mladeži

Vjeronaučna olimpijada pod motom: „Crkva – radi ljudi”

Otvorenje (BIKUZ-Ffm-Höchst)

Športski susreti

Vjeronaučni kviz znanja

Sveta misa na njemačkom i hrvatskom jeziku

Primanje s Apostolskim nuncijem u SR Njemačkoj, nadbiskupom Josipom Uhačem (samo za uzvanike)

Podjela nagrada, pjevanje, folklor

U predvorju gradske dvorane Offenbach izlaže oba dana svoje skulpture i slike fra Joakim-Jaki Gregov.

Vrednikova riječ

Dragi čitatelji,

s malim zakašnjenjem evo nas i po stoti put k vama, našim im najvjernijima. I u ovom broju donosimo sve naše ustaljene rubrike. Ako smijem, pozornost bih vam usmjerio na članak o Anti Radiću, slavnom mužu još slavnijeg brata Stipice. Isplati ga se pročitati i – upamtiti. Na ovogodišnji susret hrvatske kat. mladeži, osmanaesti po redu, dolazi nam naše gore grana, nuncij Sv. Oca u Bonnu, nadbiskup Uhač. O potrebi uvođenja proslave Nacionalnoga hrvatskog dana možete također čitati na stranicama „Žive zajednice”. Pročitajte svakako i posljednju stranicu (na njemačkom!) o očekivanjima inozemnih dušobrižnika u Njemačkoj.

Svako dobro i ugodnu lektiru želi vam

fra Ignacije Vugdelija

Dr. Antun Radić (1868–1919)

(O sedamdesetoj obljetnici prerane smrti)

Ove godine sjećamo se s dužnim poštovanjem **dr. Antuna Radića**, uglednoga hrvatskog jezikoslovca, vrsnog poznavaoa hrvatske i svjetske književnosti, osnivača hrvatske etnologije (narodoznanstva), suosnivača Hrvatske seljačke stranke, nepotkupljivog platičara, narodnog prosvjetitelja i učitelja.

Dr. Ante Radić rodio se 11. lipnja 1868. u Trebarjevu Desnom kod Siska, u obitelji s jedanaestero djece. Tri je godine stariji od Stjepana („Stipice“), svog voljenog brata i suparnika. Roditelji braće Radić, Imbro i Jana r. Posilović, rodica nadbiskupa Posilovića, siromašni su zemljoradnici. Otac Antuna i Stjepana bio je visok i jak čovjek. Čudi je bio oštre, svojeglav, no šutljiva i ponosita karaktera. Bio je trijezan i pobožan čovjek, veli za njega Antin životopisac dr. Murgić. Bio je vješt mlinar. Ljudi su ga jako voljeli te je uživao dobar glas i ugled čovjeka kome su se novci posuđivali u „četiri oka“. Majka Jana je bila šepava, desna joj je noga bila kraća. „Nije bila ljepotica, ali je bila umilna, zgodna, malešna, plavokosa i plavog oka, a naročito se isticala svojim žustrim i ostrim jezikom. Malo je pregrizala riječi. Od svoje namjlađe dobi bila je nemiran i žestok duh.“ Kod nas u okolici Zagreba bi se reklo: bila je „vraža baba.“ Premda je bila mati mnogobrojne djece, bila je besplatni fiskal (odvjetnik) seljacima čitave sisačke podžupanije. Osobito je radila na tome da se ukine mito (korupcija), dakle, i za naše pojmove bila je napredna žena. Moramo se zapitati, kako je jadnica sa svojom „falingom“ na sve stigla. Djeci je bila dobra i voljela ih je mnogo. Sina Antu zvali su, radi njegove mile i blage čudi, „Janjček“, a Stipicu „Pepek“. Jedan i drugi naučili su čitati i pisati još prije škole i već su kao mala djeca puno čitali. Ante je već kao malo dijete bio veoma bistar i zato su ga zvali „mali mudrijaš“ i „neverovani Tomas“ (neverjni Toma), jer nije sve olako uzimao zdravo za gotovo. Kako su djeca bila brojna, roditelji su im teško smagali obuću, oprave i odjelca. Zbog toga su neradovito išli na obveznu nedjeljnu Misu. Ante će kasnije zapisati: „Stid me, što sam eto takav siromah, pa nemam u čemu k Misi, t.j. nemam se u što obući.“ Mati je našla u Zagrebu puta i načina kako bi svojoj djeci omogućila daljnje školovanje. Ante je u prvo vrijeme stanovao u Zagrebu kod kanonika, inače dobrotvora, doktora Rumplera i brinuo se o onemoćalom starcu. U gimnaziji je bio kao i brat mu Stjepan odličan đak. Ante nije bio tako buntovne čudi kao Stipica. Kako znamo Stipica je zbog otpornoga i slobodarskog duha gonjen po gimnazijama i vlasti su mu dale jedva svršiti maturu u Karlovcu. Obadva brata su bili i tada veliki siromasi te su davali slabijim đacima instrukcije i tako od toga dobrim dijelom i

živjeli. Ante se s dvadeset godina upisao na filozofski fakultet Zagrebačkog sveučilišta i to 31. 10. 1888. Od drugog semestra pa sve do konca studija dobivao je kao odličan student stipendiju. Studirao je slavistiku te latinski i grčki jezik. Godine 1892. napisao je Ante Radić doktorsku radnju „*O nekim eshatološkim motivima u hrvatskoj književnosti*.“ Raspravu završava riječima: „Obazrevši se ovako samo na neke narodne pjesme, koje rade o drugome svijetu, htjeli smo samo pokazati, gdje im ponajviše treba tražiti izvor, da ih

Dr. Antun Radić

uzmognemo razumjeti. A učeći se ovako poznavati pute i stranputice, po kojima je k nama dolazila građa za našu pisanu i usmenu literaturu, učimo se poznavati pute i stranputice, kojima je nastajala kultura u hrvatskom narodu, dok je postala onakva, kakova je danas“ (Murgić s. 2). Stroge ispite za doktorat filozofije uspješno je položio u listopadu 1892. U svibnju 1893. osposobljen je za profesora na srednjoj školi iz hrvatskog jezika kao glavne struke, a latinskog i grčkog kao sporedne. Za doktora filozofije promovirao je 29. 10. 1893. O tome kako se osjećao, kad je svršio sve škole, piše sam kasnije: „Ali, Bože dragi, kako sam ja odahnuo kad sam svršio sve te škole, tj. kad se više nisam imao bojati učitelja i profesora! Oh, lijepo ti je to – biti slobodan! A to i jest sloboda, kad se ne bojiš nikoga do Boga, nikoga za koga ti duša ne kaže da ga treba poštovati. Jer znajte, što ću vam još reći: Čovjek treba da se boji samo onoga, koga poštuje, – i to je pravi strah, strah Božji, a ako se tko boji nekoga, koga mrzi i prezire, – to je ropски strah. To je onaj strah, kad se bojiš nekoga, a nije ti ni otac, ni dobroćinac, niti stariji poštovanja vrijedan čovjek, – nije to, što je jači i što ima silu u rukama! To je ropstvo“ (Murgić, s. 23).

Drugog studenoga 1892. dobio je Ante Radić mjesto na Velikoj gimnaziji u Osijeku. Tu se nije mogao dulje zadržati radi svog patriotizma. Ne zaboravimo da je to vrijeme vladavine „tiranina Hedervarya“.

Mađar grof Khuen-Hedervary dolazi 1883. u Zagreb poslije ugušenja Hrvatske bune, na preporuku mađarske vlade i uz odobrenje cara Franje Josipa. Umjesto da se izabere koji trijezan i umjeren hrvatski političar, arogantna dvorska kamarila i šovinistička mađarska vlada šalju u Hrvatsku za hrvatskog bana zasukanog mađarskog grofa Khuena Hedervarya. On je obećao caru da će ubrzo riješiti „Hrvatsko pitanje“. Osim teroriziranja hrvatske opozicije, Khuen je nastojao ovjekovječiti dualističku podjelu hrvatskih zemalja između Austrije i Ugarske (Mađarske). Ban je bio odlučni neprijatelj ujedinjenja Dalmacije s Hrvatskom i Slavonijom te širitelj posebne slavonske svijesti. Slično je postupao Kallay u Bosni i Hercegovini, šireći „bošnjaštvo“. Suvišno je i spominjati da su Khuen i Kallay isključivali svaki hrvatski interes u Bosni i Hercegovini, koje je odlukom Berlinskog kongresa, 1878., „posvojila“ Austro-Ugarska. Za vjernu službu bečkom dvoru ubrzo je taj „pacificator“ Hrvatske odlikovan od cara Franje Josipa „Gvozdenom krunom I. reda“. Da podijeli i oslabi Hrvate, Khuen je u Hrvatskoj favorizirao Srbe i Talijane na štetu Hrvata. Samo jedan primjer. Za vrijeme jednog sata iz hrvatskoga jezika čitala se u osiječkoj gimnaziji, na kojoj je radio Ante Radić, pjesma „Domovina“ hrvatskog pjesnika Đure Arnolda. Čitao ju je učenik Brkić. Ante Radić ga je upitao, koja je njegova domovina. Taj je odgovorio: Srbija. Ante ga ispravi i kaže mu da njegova domovina nije Srbija, nego Hrvatska. To je čuo pravoslavni vjeroučitelj i prijavio ga ravnatelju gimnazije Manojloviću. Taj Manojlović smjesta pohita u Zagreb do bana Khuena, koga su zbog njegova savezništva s hrvatskim Srbima zvali „Srpski ban“ i podnese tužbu protiv Ante Radića. Khuen je zbog te sitnice Radića smjesta otpustio iz službe. To je bila prva politička afera u njegovoj službi. Dostojno je ipak našao mjesto na Velikoj gimnaziji u Slavonskoj Požegi. I oduvijek je morao na brzu ruku otići, jer je u 7. razredu rekao da su Mađari nekulturni narod i da ne spadaju u Europu. Cijeli razred se solidarizirao s njim i ispratio ga demonstrativno na kolodvor. Zbog toga su đaci kasnije imali neprilika. U jesen 1893. već službuje na varaždinskoj Velikoj gimnaziji. Uz to je bio privremeno upravitelj Više djevojačke škole. U kolovožu 1895. premješten je na Veliku gimnaziju u Zagreb. 1897. opet je po kazni trebao biti premješten, ovoga puta na gimnaziju u Gospić. Ante jedini od 36 profesora te zagrebačke gimnazije nije na izborima glasao za mađarskog kandidata. Gospić je u to vrijeme slovio kao kaznena stanica za nepoćudne činovnike, osobito intelektualce. Iako su ga prijatelji nagovarali da otiđe u Gospić, on je radije ostao u Zagrebu i to bez službe.

(nastavak na sl. str.)

Znanstveni rad

1897. povjerava mu Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu uređivanje znanstvene publikacije „Zbornik za narodni život i običaje“. Svojim savjesnim radom u redakciji zbornika utro je put hrvatskoj etnološkoj znanosti. Program rada prikazuje Ante Radić u članku „Iz naroda za narod“ u Obzoru od 24. 7. 1897. u kome veli: „Građa sakupljena u ovome zborniku kazivati će nam jasno i glasno, kakvim životom živi naš narod hrvatski, kakova mu je duša, što ga tišti, a što željkuje. Na osnovi ove građemoći ćemo i zaslijepljenoj braći i tuđincima dokazati, da naš narod ima sve uvjete, da živi samo svojim životom.“

Rad Ante Radića na području hrvatske etnografske znanosti postao je ubrzo poznat u inozemstvu. Za znanstveno istraživanje na polju narodoznanstva imenovalo ga je „Češko-slavensko narodopisno društvo“ svojim dopisnim članom. Pet godina uređivao je Ante vrlo savjesno Akademijin Zbornik. Tih godina proputovao je sve hrvatske krajeve i stekao pravu sliku o Hrvatima, kako žive i rade. Bilo je više nego sigurno da će on svojim kvalitetama uma i srca prije ili kasnije postati članom Akademije. Režimski sluge spriječili su to, kao što će spriječiti da dođe do sveučilišne katedre na Zagrebačkom sveučilištu. Presudnu ulogu odigrao je u toj spletki mađaron i „vukovac“, inače sveuč. profesor Tomo Maretić. Sukob s mađarom Maretićem počeo je 1899. kad je Maretić izdao svoju „Gramatiku i stilistiku“. Ante Radić ga je napao u svojoj studiji „Hrvatski književni jezik“ (1899), jer je Maretić za podlogu svoga rada uzio jedino djela Vuka Stefanovića Karadžića, a prešutio je jezik hrvatskih pisaca od 400 godina unazad pa do danas. „Tko te književnike i tu književnost ignorira, a piše kakovu gramatiku, taj ne piše i ne može pisati gramatiku hrvatskoga jezika“ (A. Radić). Jedan drugi bečki sluga, sveuč. prof. V. Jagić,

inače i „Hofrat“ napada Antu Radića u „Zborniku“ Ruske akademije i njegov prijevod Puškinove „Kapetanove kćeri“ zbog „separatizma“ i zato što s nekim mlađim piscima želi svim silama stvoriti posebni hrvatski književni jezik. Čudna li čuda, briga za materinski jezik već se pred 90 godina „smatrala separatizmom“. Mađari i Nijemci, kao državotvorni narodi, ne samo da nisu sebi uskraćivali pravo na materinski jezik, nego su te jezike nametali potčinjenim narodima i narodnostima kao službene jezike.

Dugi niz godina bavio se Ante Radić – znalac više svjetskih jezika, studijem modernih jezika i svjetske književnosti. Neke njegove studije: „Ruska škola“ (1891), „Gogolj i Bjelinski“ (1891), „Nova rasprava o Jurju Križaniću“ (1891), „400-godišnjica hrvatskog pjesništva“ (1902), „Hrvatski književni jezik“ (1899), „Život i djela Aleksandra Sergejeviča Puškina“ (1899), „Studij slavenskih književnosti“ (1900), „Hrvatski narod u svijetlu svoje historije“ (1914) i dr.

Novinarski i politički rad

Ante Radić stvorio je posebnu vrstu i stil tzv. pučke literature. To je ostvario u svome polumjesečniku „Domu“, koji je od milja zvao „Domić“. List je počeo izdavati 1900. Bit će to „List hrvatskomu seljaku za razgovor i nauk“ (A. Radić). To je zapravo njavažniji trenutak u njegovu novinarskom radu, naime njegovo iskreno općenje s čitateljima na selu. On je prvi kod nas uveo surađivanje zemljoradnika u hrvatskom novinstvu. Antino pisanje našlo je razumijevanje kod naroda, „jer je bilo odjek narodne duše, narodnih želja i života. Nadalje je jasno kao sunce, da se na tim osobnim vezama Antuna Radića i brojnih 'Domovih' seljačkih čitatelja, da se na to nadovezala i na tom temeljila akcija oko osnutka politike i ostalih ekonomsko-prosvjetnih organizacija tzv. hrvatskog seljačkog pokreta“ (Murgić, s. 76).

Da je „siromaštvo najveće nasilje koje se može nanijeti čovjeku“ (Gandhi), znao je i Ante vrlo dobro. Odrastao je na selu, u oskudici i nevolji svake vrste. Kako pomoći seljacima, tom 5. staležu hrvatskog društva, tom najbrojnijem sloju pučanstva s početka 20. stoljeća? 90% stanovništva u Hrvatskoj živi u to vrijeme na selu. Početak industrijalizacije, raspad kućnih zadruga, politička zapostavljenost, veliki postotak nepismenosti i sl. najteže su pogodili baš hrvatsko selo. Budući da su zemljoradnici u novim gospodarskim stvarima bili neiskusni, postajali su plijenom beskrupuloznih gulikoža, lihvara, štedionica i sličnih pozajmljivača novca s velikim kamatama. Brzo su postajali predaženi, gubili posjede i bivali ovisna sirotinja. Što je još gore, „gubili su vjeru u dobro, u pravicu, u ljude, sirotinja je u njima ubila veselje i volju za život“ (A. Radić).

Braća Radići su to znali i htjeli pomoći „poljodjelcima-mućenicima“. Ante je, kao što znamo, svoj časopis „Dom“ posvetio „hrvatskom seljaku za razgovor i nauk.“ Sam je govorio da on ne piše samo za njih nego se i s njima putem lista razgovara. Vraća im polako izgubljenu samosvijest, preporučuje im da se dobro čuvaju lihvara, svih pozajmljivača novca, špekulanata. Hrabri ih da ne budu poput vrbe kojoj ne daju nikada da se razgrana. Poučava ih kako treba gospodariti, kako treba djecu odgajati i hraniti. Hoće moralno i materijalno preporučiti zemljoradnike. Po uzoru na ideje i praksu njemačkog dobrotvora F.W. Raiffeisena preporučuje im i podupire osnivanje „gospodarstvenih zadruga“. Poslovanje se tih zadruga ne temelji na vlastitom kapitalu – koga ni onako nisu imali – nego na kreditu s malim kamatama za koji solidarno i neograničeno jamče svi zadrugari. Uz kreditne zadruge preporučuje i osnivanje zadruga za prodaju, za skladištenje i slične djelatnosti. Prva zadruga te vrste osnovana je na Korčuli već 1864. godine. Osim u Hrvatskoj ostvareni su takvi oblici zadrugarstva i u susjednoj Sloveniji. Takvo gospodarenje isključivalo je svaki lihvarski ili špekulantski dobitak, pa su sela i općine, zahvaljujući zadrugarskim štedionicama i poduzećima, ojačali ili se barem riješili dugova.

Ante i Stjepan Radić nisu sanjari, znaju da jednom osvijetšeni i u seljačkoj stranci organizirani najbrojniji hrvatski stalež može mnogo doprinijeti razvoju i napretku zajedničke hrvatske domovine. Godine 1898. objavljuje Ante Radić svoju „Osnovu za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu“. Taj spis zauzima u kulturnoj hrvatskoj prošlosti isto tako važno mjesto kao i Gajeva „Kratka osnova hrvatsko-slovenskoga pravopisanja“ iz godine 1830. Ta je knjižica ukazala na praktičan put kako grad, građanstvo i inteligencija mogu doći do naroda i upoznati ga. Ante je otišao korak dalje od „ilirskog“ sanjara Ljudevita Gaja. Za njega kaže da se „prevario, jer nije dobro proučio starih knji-ga, pa je napokon došlo ono što je moralo doći a to je ovo: svi oni krajevi Hrvatske zemlje, koji se zovu jedan ovako, drugi onako – sve

Javljam ovim svoj rodbini, svim prijateljima i zancima prežalosnu vijest, da je

Dr. Ante Radić

hrvatski književnik i profesor na zagrebačkoj gimnaziji zagrebačkoj, bivši narodni zastupnik na hrvatskom državnom saboru, bivši drugogodišnji tajnik „Matice hrvatske“, bivši urednik „Zbornika za narodni život i običaje Južnih Slavena“ te prvi i glavni osnivač hrvatske pučke stranke.

dne 10. veljače u 8½ sati na večer primivši svetootajstva umirućih nakon kratke bolesti u 50. godini života blago u Gospodinu usnuo.

Sprovod će biti u srijedu dne 12. veljače u 3 sata po podne iz mrtvačnice na Mirogoju.

Za zadušnicu odslužit će se tiha sv. misa u prvostolnoj crkvi dne 13. veljače u 10 sati prije podne.

U ZAGREBU, dne 11. veljače 1919.

Stjepan i Tomo Radić	Vilma Radić rođ. Vidulović	Marija Kovačić rođ. Radić
sinovi	supružica	kćerke

Tijelo će biti sahranjeno u Zagrebu, blizu nekropole

Tisak u. Knjizarna Zeprek, Gundulićeva 1

je to jedna domovina i to Hrvatska. A svi oni ljudi u tim zemljama, tj. Dalmatinci, Bošnjaci, Hercegovci, Ličani, Primorci, Slavonci itd. sve je to jedan narod, jedan jezik, a to je hrvatski narod i jezik." Na ideji zajedništva svih hrvatskih krajeva i narodnih slojeva, izbjegavajući klasnu borbu, braća Radići traže reforme u Austro-Ugarskoj nenasilnim putem, organiziranim radom u „Hrvatskoj pučkoj seljačkoj stranci“, osnovanoj 1904. godine. Za prvog predsjednika te stranke izabran je Stjepan Radić, koji će na tom položaju ostati sve do svoje mučeničke smrti 1928. godine. Stranka je osnovana godinu dana poslije odlaska iz Hrvatske zlogasnog bana Khuena Hedervarga. Za njegove vladavine Hrvatska je „olakšana“ od Mađara za preko dvije milijarde kruna. Vladalo se trikovima, prevarama, nasiljem, stalnim izigravanjem Srba protiv Hrvata – u Dalmaciji Talijana protiv Hrvata – aferama, izgradima, progonima opozicije, političkim procesima, umorstvima... To je bila tzv. „Khuenova era“. Kao uman čovjek i dalekovidan političar Ante Radić je već tada zapazio da se u Hrvatskoj kroz dva decenija stvorio poseban, do u srž pokvareni tip sistema vladanja, koji je on označio „khuenovština“. Takvo se nešto ne da odstraniti promjenom ličnosti bana ili vlade... „No, 'khuenovština' je gadna zmija, kojoj se rep miče i onda, kad je glava davno smrskana“ (Murgić, s. 84). Koliko je bio u pravu, pokazat će sljedeće godine, jer će hrvatski narod još dugo, čitav niz godina, stenjati pod protuhrvatskim režimima, koji se neće mnogo razlikovati od Khuenova.

Sistematski, kulturni, socijalni i gospodarski rad među seljacima doveo ih je s vremenom do samosvijesti i političke samostalnosti. To im je omogućila „Hrvatska seljačka stranka“. To starim građanskim strankama nije bilo ni na kraj pameti. One se nisu znale prilagoditi duhu novoga vremena. Suvremena socijalna gibanja i promjene one nisu zapažale, „zaleđile su se i okamenile“... Na političku pozornicu hrvatskoga naroda stupa novi čimbenik: hrvatsko seljaštvo, stvorivši iz svoga vlastitog života, svojih težnja i potreba novi politički program s novom ideologijom kulturnoga, ekonomskog i socijalnog progresa (Murgić, s. 86).

Od 1902. do 1909. Ante Radić bio je i tajnik književnog društva „Matice Hrvatske“. Godine 1910. i 1911. biran je za narodnog zastupnika u Hrvatskom saboru. Nedemokratski, plemstvo i krupne bogataše protežirajući izborni sustav, nije dopuštao brži razmah i uspjeh političkog rada „Hrvatske seljačke stranke“. No, svejedno, nejučakom vremenu uprkos, Ante je i dalje u javnom radu hrabro isticao hrvatsku narodnu posebnost, važnost ujedinjenja Dalmacije i Istre s Hrvatskom i Slavonijom. Izjedala ga je briga za Hrvate u Bosni i Hercegovini kao i prežalosna činjenica prevelikoga hrvatskog iseljavanja. Uvijek je osuđivao svaku vrstu hegemonije nad hrvatskim i drugim narodima unutar Austro-ugarske carevine. Dugi niz godina živio je u teškim materijal-

nim prilikama, jer je sve do 1917. godine bio bez stalnog namještenja. Te je godine postao profesor na Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. Živio je povučeno sa svojom suprugom Vilmom. U slobodno vrijeme najradije je sjedio kod kuće uz knjigu. U to vrijeme već je pobolijevao na bubrežima. Kao i sva starija hrvatska inteligencija i Radić se nadao pomoći od zapadne demokracije. No, ispalo je zlo i naopako. Hrvatska je u novoj velikosrpskoj kraljevini izgubila i ono malo samostalnosti koju je imala u Austro-Ugarskoj. Nije mu bilo dano da doživi i vidi kako su te „velike zapadne demokracije“ – francuska, engleska i američka – stvorile i osigurale slobodu za hrvatski narod (Murgić, s. 150). U siječnju 1919. godine podnio je A. Radić novim vlastodršcima u Kraljevini SHS molbu da mu se uračuna u mirovinu 20 godina službe provedenih na kulturnom radu. Molba je ostala neriješena. Njegov kulturni i politički rad ne samo da mu novi vladajući krugovi nisu priznavali kao zaslužan nacionalni rad, već je to bilo novoj velikosrpskoj vladi, kojoj je za hrvatske zemlje bio ekspert zlogasni ministar unutrašnjih djela Svetozar Pribičević, sve prije nego li

dobra preporuka. Ante Radić je umro 10. veljače 1919. u Zagrebu primivši svetootajstva umirućih. Umro je u naponu snage, s pedeset godina života. I kao nekim određenjem sudbine, zadnja godina njegovog patničkog života bila je ujedno i zadnja godina života Habsburške monarhije. A koliko ju je prezirao! „Prezirao ju je, jer je prezirao i nas naučio prezirati svako nasilje, pokvareno kupovanje duša, gaženje elementarnih prava čovjeka, pljačkanje sirotinjske muke, mučenje, fizičko i duševno teroriziranje čovjeka“ (Dr. Božidar Murgić). Antina udovica živjela je u najvećoj bijedi. Odbijena joj je udovička mirovina i ona očajna i gladna ispijala otrov na grobu muža na zagrebačkom Mirogoju. Sedmog srpnja 1919. pokopaše je zajedno s mužem.

Jura Planinc

Literatura:

Josip Horvat, Kultura Hrvata kroz 1000 godina, Svezak I i II, Zagreb-Ljubljana 1980.; Dr. Božidar Murgić, Život, rad i misli Dra Ante Radića, Zagreb 1937.; Angelo Gjurski, Hrvatska politička povijest od Khuena do Rapalla, Zagreb 1938.

MISLI ANTUNA RADIĆA

Kad bismo mi Hrvati htjeli da nam naše more bude na onakvu korist, kako bi nam moglo biti, morali bismo nastojati, da primorje ne bude odrezano od ostale zemlje t. j. da primorska Hrvatska i Dalmacija bude svezana s Bosnom i Hercegovinom. Dok toga ne bude, više nego polovica našega naroda mora ići onamo, kamo idu naše vode, t. j. dolje prema Savi i Dunavu, prema Crnomu moru – nemamo mi šta tražiti, tamo je Turska, tamo za nas nema napretka. („Tko je bliže mora bliže je i Boga“, Dom I. Br. 6, str. 91).

Pamtite od svega toga slobodno samo ovo: Ako koji Hrvat govori o politici, a misli samo na „Hrvatsku i Slavoniju“, ili samo Dalmaciju, ili samo na Istru, ili samo na Bosnu i Hercegovinu, a ne misli na čitav hrvatski narod, tomu slobodno kažite, da nije hrvatski političar. Ako bude što od nas Hrvata, bit će to samo od svih nas zajedno.

To mora imati na pameti hrvatska stranka, pa zvala se ona kako joj drago: mora imati na pameti, da je njezina zadaća, da s vremenom stvori hrvatsku državu.

(„Za hrvatsku državu“, Dom III, Br. 19, str. 295).

... Crkva je do sada jedino mjesto, kamo čovjek seljak može doći i čuti od gospodina riječ prijateljsku, riječ milu, riječ pametnu, riječ žarku i poletnu koja mu govori srcu i umu, koja mu za čas barem sakrije njegovu svakidašnju bijedu, koja mu rasvijetli vječnu tamu, u kojoj živi, i koja ga napokon vodi daleko i diže visoko, koja mu kaže, da mu je cijeli svijet brat, a Bog svima otac – jednako dobar, jednako pravedan. Jest, takvo je mjesto jedino crkva – ona

prosta, ili fina, velika, ili mala seoska crkva. Pa kako narod be bi u nju išao? Ta to je od postanka svijeta jedino mjesto, u koje prost i neuk čovjek može doći pred gospodina, a da ga ne mora ništa moliti i ništa mu platiti! To je od postanka svijeta jedino mjesto gdje proste i neuke ljude gospodin pozdravlja riječju: Braćo! A pred ostalu gospodu nije se narod do jučer smio ni pokazati, a kamo li da bi ga čemu učila i bratom ga nazivala! – Dodajte k tomu, da je crkva kako tako čista i lijepa, ali svakako čišća i ljepša od svakoga gada u kući i oko kuće; promislite, da je u njoj mir i red, pa ipjevanje, a možda i orgulje, – pa recite: Ima li zgodnijega mjesta, da seljak – mučenik jedanput u nedjelji tu odahne i dušu pomiri? Nema.

(Svećenstvo i crkva, Dom IV., br. 17, str. 257–260).

Kultura je rad i nastojanje da čovjek svoj život poboljša i poljepša.

Narodu našem treba, da se vrati vjera u dobro, u pravicu, u ljude, jer je tu vjeru izgubio.

Narod je kod nas i oko nas u laži baš othranjen: svijet više i prije vjeruje laži nego istini.

Tko istinu gudi gudaalom ga po prstima biju.

Bog nas oslobodi od toga da bi naš seljak ikada pristao uz fraze.

AKTUALNI RAZGOVOR

Amerika je „lonac u kojem se sve stapa“

(Razgovor s fra Bonom Prcelom)

Iako je „Živa Zajednica“ list za hrvatske vjernike u Saveznoj Republici Njemačkoj i Evropi, ona sa zanimanjem prati život i rad hrvatskih katoličkih zajednica diljem svijeta. S fra Bonom Prcelom, župnikom u S. Joséu, podeli smo ovaj razgovor.

Oče fra Bone, Vi ste na ovom kontinentu već dvadeset godina – više od 16 godina bili ste dušobrižnik u Vancouveru u Kanadi, a ovdje u San Joséu, u najljepšoj državi Sjeverne Amerike, već četiri godine. Možete li nam reći koje su razlike u životu ovih zajednica?

● Kao prvu razliku koja bitno uvjetuje i način pastoralnog rada spomenuo bih dob ovih zajednica. Naime, dok je u Vancouveru veliki broj poslijeratnih doseljenika, u San Joséu i inače u Kaliforniji susrećete veći broj starijih doseljenika i njihovih potomaka. Evo, npr., najstarija kuća u San Joséu, koja je proglašena povijesnim spomenikom iz godine 1853., bila je vlasništvo hrvatskog doseljenika Stjepana Splivala koji je svojim brodom došao sa Pelješa. Ako pođete na najstarije groblje u San Franciscu, gradu koji je udaljen od San Joséa jedva 80 km, naići ćete na dva groba iz god. 1853., gdje su pokopana dva Dubrovčanina. Najstariji restaurant u San Franciscu je hrvatski restaurant „Tadich Grill“, iz godine 1849.

Spomenuo bih također da dijelom zbog navedene činjenice a isto tako dobrim dijelom zbog prostornih udaljenosti, na kojima se vjernici nalaze, ovdje puno više moram raditi na okupljanju zajednice, na međusobnom upoznavanju i zbližavanju što je preduvjet intenzivnoga religioznog života.

– Kakvi su odnosi Crkve i države u USA? Kako domaća, tj. američka Crkva u toj zemlji gleda na hrvatske zajednice?

● U USA je Crkva odijeljena od države, što ne znači da je religiozni momenat nevažan u američkom društvu. Amerika je, tako reći, izvor i središte mnogih suvremenih religioznih pokreta. Religiozno obilježje je bitni faktor identiteta američkog građanina. Stoga, vjernici hrvatskog podrijetla koji se, često zbog jezičnih barijera, ne uključe u hrvatske

zajednice, jako su aktivni u američkim zajednicama. Odijeljenost Crkve od države u prvom redu znači da Crkva nema nikakvih državnih subvencija. Potrebna sredstva za život zajednice moraju osigurati sami članovi Crkve. Tako je i s hrvatskim zajednicama. Nastojanjem o. fra Petra Topića Hrvati u San Joséu

Naš sugovornik fra Bone Prcela (prvi s lijeva), hrvatski župnik u San Joséu, u društvu s o. Antom Gabrićem i fra Petrom Topićem

sagradili su crkvu i potrebne prostorije. 1975. ova zajednica je proglašena župom. Tada je ova župa pripadala biskupiji San Francisco, a od 1983. g. San José postalje posebna biskupija. San José se naime konstantno i rapidno širi. Prije 30-tak godina brojio je svega oko 90.000 stanovnika a sada ih ima oko 800.000. Hrvatske župe su inače tretirane kao i sve ostale župe u biskupiji. Iako nismo obvezni, mi slavimo Misu i na engleskom jeziku. Na tu Misu dolaze uglavnom „Amerikanci“.

– Na što stavljate naglasak u svom pastoralnom radu?

● Po svom dolasku u ovu zajednicu htio sam što prije upoznati što veći broj hrvatskih vjernika. Ne samo da sam se sâm s njima htio upoznati, nego sam ih htio i međusobno zbližiti. Mjesecima

sam skupljao adrese i obilazio obitelji. Svaki susret bio je i ostao obostrana istinska radost. Zbližavanju zajednice pridonijeli su uvelike piknici koje vrlo često organiziramo. Blaga kalifornijska klima to omogućava. Vjernici, gotovo svi, ostaju poslije Mise na zajedničkom ručku i na poslijepodnevnom kulturno-zabavnom programu. Naravno da se tu ljudi zbliže, upoznaju i prijatelje. I kad nema piknika ljudi ostaju poslije sv. Mise na malim zakuskama, uz piće i razgovor. Svi to smatraju znatnim doprinosom intenzivnijem životu zajednice.

Osim toga, rad s djecom i mladeži jedna je od mojih najvažnijih preokupacija. U prvom redu vjeronauk, zatim učenje hrvatskog jezika, jer imamo i školu za hrvatski jezik, pa onda folklorne grupe koje su okupile 80-tak sudionika, što djece što omladine, tamburaški zbor koji svira i u crkvi za posebne prigode, ministranti među kojima ima i studenata koji svake nedjelje s ponosom poslužuju kod oltara u franjevačkoj odjeći. Svake nedjelje izdajemo župski list na 22–26 stranica, više puta godišnje pošaljemo na tisuće pisama hrvatskim obiteljima, itd.

Iznad svega, naravno, stoji sakramentalni život. U prvom redu euharistijska služba u kojoj sudjeluje svake nedjelje veliki broj stalnih posjetitelja.

Znatnu ulogu u svemu tom imaju i sestre Kćeri Milosrđa, koje su aktivne na svim područjima pastoralnog rada. A bez suradnje i nesebične pomoći samih vjernika, ovaj rad bi jednostavno bio nemoguć.

Još samo da spomenem ono što Vi u Evropi malo gdje imate, **radio** kao dragocjeno sredstvo u pastoralu. „**Hrvatski radio-sat**“ iz San Franciska emitira svakog tjedna 5 minuta vjerski program. To vrijeme iskoristim da bih prenio različite poruke, najavio ono što se događa u župi, itd. Ukratko, dragocjena pomoć u radu u zajednici na ovim nepreglednim prostorima.

– Kakve veze imate sa „Starim krajem“, kako ljudi ovdje često kažu, i s Crkvom u Hrvatskoj?

● Da bi smo u svom identitetu zadržali što više hrvatske baštine, osnovali smo

već spomenute folklorne grupe, tamburaški zbor, organiziramo programe s hrvatskim kulturnim sadržajima. Mnogi ljudi idu na odmor u Hrvatsku i na taj način i oni i djeca čuvaju i uče hrvatski jezik i postaju još veći dionici hrvatske kulturne baštine. Osim toga, česti su nam gosti svećenici iz Hrvatske. Tako su nedavno bili i mladi franjevci, članovi grupe „Ujaci“, koji su oduševili ljude svojim nastupima. Prošle godine nam je bio u gostima kardinal Kuharić i msgr. Stanković. Tom prigodom podijeljen je i sakrament sv. krizme 63-ci krizmanika među kojima je bilo 20-tak onih koji su imali više od 18 godina.

Ovdje svakako moram spomenuti i domovinski tisak, u prvom redu „Glas Koncila“, „Mariju“, „Kanu“, „Dobri otac Antić“ i mnoge druge časopise kao i knjige religioznoga i kulturnog sadržaja na hrvatskom jeziku. Dolazi nam i „Živa zajednica“ iz S. R. Njemačke.

– Imate li kontakta s drugim hrvatskim župama na kontinentu?

● U Kaliforniji postoje još dvije hrvatske župe, jedna u Los Angelesu i druga u San Franciscu. Među onima koji su stizali iz drugih američkih država za vrijeme tzv. zlatne groznice, 1948. godine pa nadalje, bio je i znatan broj Hrvata. Osim toga, klima je privukla i privlači mnoge. Preko svećenika i vjernici su međusobno povezani. Tako blagdan Velike Gospe ovdje u San Joséu okupi mnoge vjernike iz preostale dvije župe, a mnogi dođu i iz mjesta u kojima nema hrvatskih župa. To svaki put bude narodno slavlje u pravom smislu riječi – dopodne je vjerska a poslije podne zabavna svečanost. Pravo narodno veselje!

Hrvatska mladež u San Joséu na susretu s kardinalom Franjom Kuharićem, 18. studenoga 1988. godine

– *Fra Bone, čujemo i vidimo da ste čovjek koji živi s narodom. Da li biste nam iz svog pastoralnog iskustva na ovim prostorima mogli izdvojiti neki za Vas nezaboravan a za naše čitatelje zanimljiv događaj?*

● Uistinu je mnogo slučajeva koji svećeniku koji radi sa svojim iseljenim sunarodnjacima zadiru duboko u osjećaje i prema tome i u sjećanje. Možda da spomenem susret s jednim 90-godišnjakom za kojeg rodbina nije više znala, da li je živ, jer se dugo nije javljao. Kad sam pronašao adresu, vozio sam čitav dan da bih došao do njega. Našao sam ga u nekakvoj skromnoj kućici, sama samcata, daleko negdje u šumi. Kad sam progovorio hrvatski i rekao da sam svećenik, on je od radosti izgledao kao preporođen. Reče mi da je to prvi put poslije 35 godina da je progovorio s nekim na hrvatskom jeziku. Još sam navraćao k njemu i prije smrti sam mu podijelio sakramente umirućih, okupio neke hrvatske obitelji i sahranio ga na jednom američkom groblju. Bio je osobito pobožan prema Gospi Sinjskoj. Reče da joj se svaki dan molio.

– *Fra Bone, kuda, kamo, po Vašem mišljenju, idu hrvatske zajednice na američkom tlu?*

● Mislim da svećenici, kulturni radnici i svi roditelji čine mnogo kako bi mlađe generacije sačuvali hrvatski jezik i svijest nacionalnog podrijetla. Mislim da čine mnogo da bi na njih prenijeli sve ono iz hrvatske kulturne baštine, što može doprinijeti formiranju identiteta kod mladih ljudi. No, s druge strane, veze sa zemljom u kojoj žive i utjecaj sredine znatno je jači. Primjerom nam mogu biti mnoge zajednice koje su prije 50-tak godina imale glavne sv. Mise na hrvatskom jeziku, a danas, kao takve, ne postoje. Izuzetak su veće zajednice, gdje je poslije rata bio velik priliv hrvatskih doseljenika. Ni struktura američkog društva nije nikako povoljna za očuvanje ovih zajednica. Poznato je naime da ljudi u Americi često mijenjaju mjesto boravka. Jedan ide za studijem, drugi opet za poslom u neko drugo mjesto gdje nema hrvatskih župa i to ubrzava proces otuđivanja od nacionalnih zajednica i uklapanje u američko društvo. Nije to samo slučaj s hrvatskim doseljenicima – istu sudbinu dijele i druge nacionalne zajednice. Amerika je jedan „melting pot“ (lonac u kojem se sve stapa).

Što mi možemo učiniti i činimo jest to da ne dopuštamo da taj proces uzme preubrzanu brzinu. U jednoj takvoj nekontroliranoj brzini struja bi mnoge bacila o hridi, a mnogi bi bili razbaštinjeni od onoga što im može poslužiti kao dragocjeno blago u formiranju vlastite osobnosti. Sve je to od velike važnosti za život u jednoj mladoj naciji kakva je američka, u naciji koja je još u formiranju vlastitoga identiteta. Stoga navezanost na jedan dublji i čvršći korijen pruža veću sigurnost i otpor raznim olujama.

– *Fra Bone, hvala Vam za razgovor. Želimo Vam mnogo uspjeha u Vašem nesebičnom radu za Hrvate na tom tlu koje svojom klimom i mnogim svojim stanovnicima neodoljivo podsjeća na zemlju uz plavo Jadransko more, na Hrvatsku.*

Razgovarao: f. Božo Vuleta

Na svim glavnijim proslavama u San Joséu mladež zaigra i drevna hrvatska narodna kola

ZA MLADE

„Muka” i želje

Da naš svijet „tuđe” crkve puni, dok njegove zjape prazne u dragoj domovini, svima nama je jako dobro poznato.

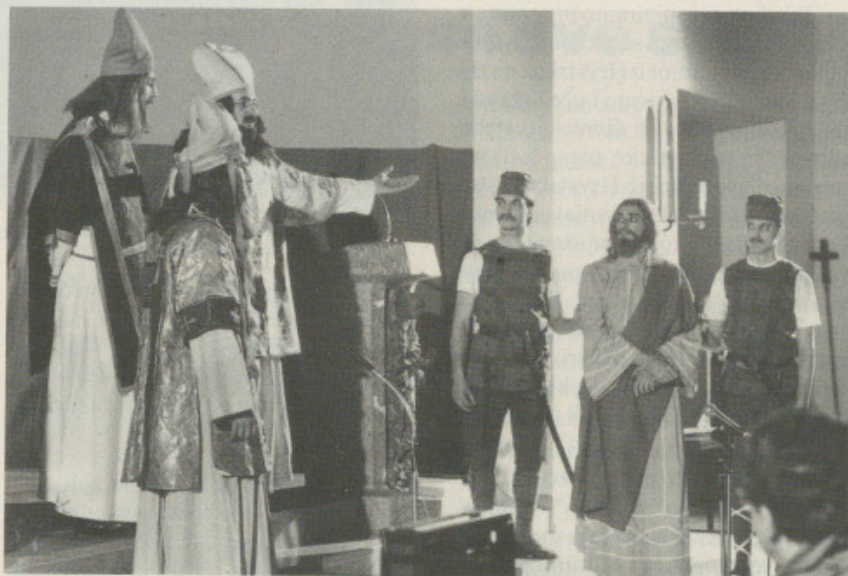
A da euharistijsko slavlje ne mora uvijek biti razlog njegova posjeta domu Gospodnjemu, pokazalo se i u Frankfurtu, 21. ožujka ove godine. Toga dana, odnosno te večeri, sakupilo se mnoštvo našeg svijeta u crkvi Sv. Ante i do posljednjeg mjesta ispunilo veliku crkvenu lađu. Oni koji su malo zakasnili potražili su mjesto na koru.

Razlog ovog okupljanja hrvatskih vjernika bilo je izvođenje „**Muke Gospodina našega Isusa Krista**” koju su prikazali franjevački bogoslovi iz Makarske. Izvođenje ovog jedinstvenog djela u tradiciji je te zajednice, staro 30-ak godina.

Premda su bogoslovi imali naporan i dug put i nekoliko nastupa u drugim našim misijama iza sebe, na vrlo lijep i uvjerljiv način predložili su svojoj publici tešku kalvariju našeg Spasitelja.

Ozbiljno i sa strahopoštovanjem pratio je naš svijet zbivanja na pozornici i suosjećao u mukama svoga Gospodina.

Među publikom bio je i velik broj mladih koji su prošle godine zajedno sa svojim vjeroučiteljem fra Stipicom Gr-

„Muka”, u izvedbi makarskih franjevačkih bogoslova duboko se dojmila svih gledatelja. Na slici: Isus pred Velikim vijećem.

gatom prikazali ovo isto djelo pred „domaćom” i „stranom” publikom. Uvjere smo da se mnogima među njima steglo srce dok su promatrali mlade bogoslove, jer su oni lani, nakon uspjeha koji su postigli, poželjeli da izvođenje „**MUKE**” prijeđe u tradiciju frankfurtske misije.

Do sada je sve ostalo samo pri njihovoj želji.

Ivanka i Diana Dolić

Tko to kuca?

*Tko to kuca
na moja vrata
u noćnim satima,
kada ne zovem
ni koga
osim Tebe,
Stari moj,
dobri Oče.
Čiji koraci
kruže oko moga sna,
kad ne očekujem*

*nikoga,
osim glasa tvoje
trajne ljepote,
dobri Oče moj.
I tko me budi
kada zora
ni okom pogledala
nije svijeta
ni tuge nekih ljudi
oko mene,
dobri Oče,
stara utjeho moja.
A. K., Frankfurt*

Mladi i ideali

Svi oni koji govore da su današnji mladi bez ideala, trebali su u noći Velikog petka zaviriti u prostorije hrvatske katoličke misije u Niedenu 27, te pogledati i čuti što sve mladi znaju i umiju pripremiti.

Naime, tu noć, na poticaj svoga župnika fra Ivana Križanovića, frankfurtska mladež je odlučila provesti u bdjenju.

Poželjeli su na jednostavan način doživjeti Križni put – Muku svoga Gospodina, željeli je s Njim suosjetiti, trpjeti, a sve je to bilo predloženo probranim tekstovima, slikovito i protkano meditativnom glazbom. Nisu se zadovoljili jednom prostorijom, nego su cijeli centar pretvorili u „Kalvariju”.

Voštane svijeće koje su cijelu noć gorjele i svojom, premda malom, svjetlošću probijale tamu te velike zgrade, odavale su Svjetlost one druge obale.

I križ u plamenu, karanfili, pogače (mladi su ih također ispekli) – sve je to bilo nadasve lijepo, pružalo toplinu, a imalo je i veliku simboliku. Patnja, smrt, život-činjenica s kojom su se mladi suočili!

Kada su se u kasnim večernjim, ili bolje rečeno ranim jutarnjim satima razilazili svojim domovima, poželjeli su još više takvih susreta. Pa, sad recite da su mladi bez **pravih** ideala!

Ivanka i Diana Dolić

Suza

*Dok gitara svira,
ja tonem u more svojih suza
i pokušavam pjevati.
Na rubu obale stojiš ti
i sanjaš o dijelu otvorenog puta,
koji te vodi na obale radosnih
tvojih snova.
Pitaš me, gdje sam.
Šutnja... ali srce moje zakuca jače.*

*Galeb kriknu!
Valovi udaraju o stijenje...
Oblaci, nebo i sunce kao da se raduju.
A srce moje poželi da šapne:
Sretno, sretno, pođi zanosno
k nepoznatom žalu.
Nek Ti svaki pjev ptice, miris cvijeća,
žubor vode i neprolazne tišine donesu
jedan dio mojih misli i želja.
Prijatelju, sretno!*

Suzana, Ffm.

dan pobjede

*pokloniše se i stijene
noćas
otkazaše sluzi nevjernom
kamen odvališe
snage Ljubavi i Duha
a riječ prozbori
Pobjeda
napušteni dignuše glave gore
pogledaše kroz oblake
u nebo i
svi povikaše
Pobjeda*

mladen lucić,
Rottweil

Opada broj kat. svećenika u Njemačkoj

Od 1965. godine broj svećenika u 22 njemačke biskupije naglo opada. Te godine bilo je u Crkvi u Njemačkoj 20.204 svećenika, a godine 1988. samo 15.124.

Još je porazniji gubitak dušobrižnika u župnim zajednicama. Godine 1950. djelovalo je u njemačkim župama 14.600 dušobrižnika. Dvadeset godina kasnije taj je broj pao na 12.985, da bi 1988. godine iznosio tek 9.284. I broj

studenata teologije koji žele postati svećenici u naglom je padu. Godine 1983. bilo ih je 823, a godine 1987. samo 655. Ni u Crkvi u Hrvata stanje nije puno bolje. U njezinom iseljenom dijelu u Njemačkoj to stanje poprma zabrinjavajuće omjere. U dvadesetak posljednjih godina, koliko većina hrvatskog katoličkog življa živi i radi u Njemačkoj, mogu se na prstima dviju ruku izbrojiti svi mladi koji su pošli crkvena sjemeništa sa željom da postanu svećenici. Može li Crkva preživjeti bez svećenika? Kako na to gledaju mladi i njihovi roditelji koji su poprilično

zaboravili i dijelom odbacili baštinjene vrednote.

Svršetkom prošle godine najviše je svećenika imala nadbiskupija Freiburg (1247), na drugom je mjestu po broju svećenika bila biskupija Rottenburg/Stuttgart (1121), na trećem biskupija Münster, a na četvrtom biskupija Trier s 1005 svećenika. Najmanje svećenika imala je prošle godine biskupija Berlin (Zapadni) – 100. Zanimljivo je spomenuti da dvije najveće nadbiskupije po broju vjernika u ovoj zemlji, Köln i München, nemaju niti po tisuću svećenika.

Mladi i Crkva

U Poljskoj je devedest i osam posto mladih povezano s Crkvom. Do toga je rezultata došao varšavski centar za ispitivanje javnoga mnijenja. Ispitivani su bili poljski srednoškolski i sveučilištarci. I nehotice se nameće pitanje: u kojem je i kolikom postotku hrvatska mladež povezana sa svojom Crkvom u Domovini i izvan nje?

Stranci sve bolesniji

Zdravstveno stanje inozemnih radnika u SR Njemačkoj sve se više pogoršava. Prema mišljenju Karitasa tomu je krivo duhovno i tjelesno opterećenje prouzročeno dužim boravkom u iseljeništvu. Ljudi koji prate to događanje smatraju da u svemu tome strah od gubitka radnoga mjesta i pooštrenje zakona o strancima igraju posebno veliku ulogu. To dovodi do otuđenja u obiteljima i do sve većeg broja rastava braka. Najteže je ženama-strankinjama koje se sve više žale na društvenu izolaciju. Karitas zahtijeva više mogućnosti i organizirane pomoći za liječenje psihičkih i psihosomatskih oboljenja inozemnih sugrađana.

Poslastica

Na povratku iz Turske morao je crnokosi i suncem „oprženi“ berlinski poslanik u Saveznom parlamentu g. Kittelmann najprije sletjeti u Münchenu. Na pasoškoj kontroli upitao ga je strogi bavarski policajac, misleći da je Turčin: „Kamo ti letjeti?“ Kittelmann se brzo snašao i odapeo kao iz puške: „Kamo mi ti savjetovati (savjetuješ)?“

Na sreću ovakvi postupci sa strancima nisu u Njemačkoj česti, ali ovaj je, priznat ćete, vrlo znakovit.

Mlada Hrvatica najbolja

Jelena Mušterić, kći našega socijalnog skrbnika u Offenbachu Stipe Mušterića, osvojila je 28. siječnja 1989. godine prvo mjesto i prvu nagradu na regionalnom natjecanju u instrumentalnom muziciranju održanom pod pokroviteljstvom predsjednika Savezne Republike Njemačke. Jelena je u starosnoj dobi od 8 – 10 godina svirala na flauti. Ne zaboravimo da ju je u tom umijeću poučavala sestra Mercedes Domić koja

se krajem prošle godine vratila u svoju Provinciju (Zadar).

Na pokrajinskom natjecanju u instrumentalnom muziciranju (pokrajina Hessen), također pod pokroviteljstvom njemačkog predsjednika, osvojila je Jelena Mušterić, na flauti, i opet **prvo mjesto i prvu nagradu**, 4. ožujka 1989. godine. U dva velika natjecanja – **prva**. Iskrene čestitke njoj, njezinim roditeljima, njezinim učiteljima i cijeloj hrvatskoj katoličkoj zajednici u Offenbachu.

Novi ministar za obitelj

Odnedavno je službu Saveznog ministra za mladež, obitelj, žene i zdravlje preuzela gospođa **prof. dr. Ursula Lehr**, sestra supruge Ive Hladeka, dugogodišnjeg socijalnog radnika, člana redakcijskog vijeća „Žive zajednice“ i pisca rado čitanih „Crtica iz života naših iseljenika“. Tako Hrvati imaju svoje i u kabinetu u Bonnu!

Prof. dr. Ursula Lehr, ministar za obitelj

Koncert prof. Leščana

U subotu 18. veljače 1989. godine održao je orguljaš i zborovođa u frankfurtskoj misiji **prof. Mato Leščan** koncert na orguljama u frankfurtskoj katedrali u povodu njezine 750. obljetnice. Koncert je bio posvećen gosp. Hartmannu, dugogodišnjem profesoru i prijatelju gospodina Leščana. Program je započeo majstorima baroka – Bachom i Pachelbelom. Slijedila su djela Regera i Duboisia koja čine most između kasne romantike i glazbe novijeg vremena.

Nakon toga profesor je Leščan izveo neka djela skladatelja Alaina i hrvatskog svećenika Albe Vidakovića, predstavnika moderne 20. stoljeća. Raznoliki i vrlo uspjeti program prof. Leščan je završio izvedbom svojih skladbi Intrade i korala. Publika, u kojoj je bio velik broj njemačkih ljubitelja glazbenog umijeća na orguljama, nagradila je interpretatora dugotrajnim pljeskom.

„Frankfurter Allgemeine“ ocijenio je vrlo pozitivno i pohvalno koncert našega profesora.

V. Školnik

Iz urednikove bilježnice

Uskrs u Domovini

Proljeće u Hrvatskoj! Ne mislim ni na kakvo političko niti gospodarsko proljeće, nego na stvarno proljetno doba koje se javilo puno prije nego su istekli posljednji ovogodišnji zimski dani. Čudna li čuda! Ljudi su morali dovoziti vodu u čatrnje, jer je kasnozimska kiša podbacila, zakazala. Nije to jedini podbačaj u južnom dijelu zemlje hrvatske. „Podbacuje se” na više načina. I sva ta podbacivanja najviše tište upravo onoga koji je najnemoćniji, koga bi trebalo uzdići, podići – radnika, zemljoradnika. A on je, upravo on, prisiljen da više ne živi od dugogodišnjih obećanja. Zato uzima svoju sudbinu, svoju zemlju u svoje ruke i uključuje se u dugi lanac svojih pređa koji su baš od te zemlje svoje živjeli i – preživjeli. Recimo samo da su oranice i vinogradi danas obrađeniji nego prije desetak, dvadeset godina. „Zemljica majka” ostaje, unatoč industrijalizaciji i tehničkom napretku izvor života! Svjestan je toga narod, posebno danas, iako su proroci budućnosti, najavljiivači novoga, potpuno dobrog svijeta i života, pravili skroz krive kalkulacije. Danas je zemljoradnik i vinogradar svojoj zemlji priljubiti i vjerniji nego mu je bio otac. Znakovi vremena ili razočaranje nad utopijskim predviđenjima koje su u ideološkim uredima krojili predskazivači buduć-

Procesija na Veliki petak okupila je gotovo sve Zmijavčane iz bliza i izdaleka. Bili su to nezaboravni sati „kantanja”, molitve i znakovitog hoda za križem.

nosti! Seljak je svoje pogreške uvijek ispaštao, što se ne može reći za druge, danas ih se zove birokratske, jednosmjerne „grešnike”. Oni će se i „sutra” dobro snaći i „pametno govoriti”, učiti i poučavati, kao da uopće nisu griješili. Hoće li im ubuduće itko vjerovati?

Duhovna obnova u Zmijavcima

U plemenitoj Imotskoj krajini, obilježnoj plodnim poljem i rijekom Vrljicom te kraškim brdima sa sjevera i juga, prostire se mlada župa Zmijavci, odijeljena i osamostaljena tek 1984. godine od matične župne zajednice u Runovićima, koju mlađi naraštaj poznaje kao rodno mjesto Ike Buljana, nogometaša, dok je starijem svijetu bliži i draži hrvatski hajduk Andrija Šimić koji je u Runovićima i završio „svoju zemaljsku

trku” i pokopan na tamošnjem glavnom groblju.

Zmijavci, selo s relativno mnogo fakultetski obrazovanih ljudi i žena, broji danas blizu 600 „dima” (numera, reklo bi se u našim drugim stranama!). Više od 20% Zmijavčana živi izvan svoga pitomog sela u Splitu, Zagrebu, Osijeku i u zemljama Zapadne Evrope. Ima ih i preko oceana – u Americama i Australiji. Pitom je to svijet i drag. Nacionalno vrlo svjestan, vjerski čvrst, a gospodarski uporan i štedljiv. Prava slika imotskih žitelja. Drži jako mnogo do svojih običaja, narodnih i crkvenih, a narodni običaji imaju gotovo uvijek primjesu religioznoga.

Zmijavačkom župnom zajednicom upravlja od rujna prošle godine dugogodišnji i popularni „njemački” misionar fra Rafael Begić. Naslijedio je fra Draška Teklića, sadašnjeg misionara u Frankfurtu. Fra Rafael se u novoj sredini, u koju je došao nakon blizu dvadesetogodišnjeg pastoralnog rada u Saveznoj Republici, vrlo dobro snašao. Narod ga voli, a on voli svoje vjernike. Njegova širina, otvorenost, jasnoća i pamet imponiraju zmijavačkom vjerničkom puku. Time je imponirao i vjernicima u Njemačkoj. Nemiran kao i uvijek traži i nalazi nove putove pastoriziranja. Pravi pastoralni karizmatičar! Nikakvo čudo da ga kolege uvijek ne razumiju.

U drugom dijelu predcvjetnog tjedna organizirao je fra Rafael duhovnu obnovu u svojoj novoj zajednici. Vodio ju je fra Ignacije Vugdelija, urednik našega lista. Liturgijski čini, propovijedi, predavanja i privatne pobožnosti bili

Mladi na jednoj zmijavačkoj ulici. Dok njih bude u selu, živjet će selo, Crkva i hrvatski narod.

su posjećeni vrlo dobro. Iako umorni od poljodjelskog rada ljudi su u predvečernjim satima hrpimice dolazili sudjelovati u vjerskoj obnovi. Dolazili su i radnici iz malobrojnih industrijskih pogona. Bravo Zmijavčani! Takvog i tolikog sudjelovanje nema ni u našim nje-mačkim sredinama, ni u Domovini.

Jedinstveni Veliki petak

Obredi toga u životu Crkve posebno značajnog dana trajali su nekoliko sati. A ljudi su u njima sudjelovali kao da se radi o nekom polsatnom događaju. Najprije je kroz zaselke krenula velika procesija u kojoj je, po našem mišljenju i brojenju, sudjelovalo više ljudi nego ih Zmijavci broje. Za taj dan došli su mnogi iz dalekih zemalja. Procesija je, predvođena dvama križevima, koje su nosili Ante i Miro Karoglan, „prošetala” u višesatnom hodu kroz sva susjedstva te mlade župe. Išla je, bez poteškoća, i glavnom, asfaltiranom cestom. A nije to tako uvijek bilo. Nedavno su nosači križeva odlazili po mjesec ili petnaest dana u zatvor zbog nošenja križeva. A dobrovoljaca za nošenje križa nije ni u to vrijeme nedostajalo. Odgovorni su naučili da nema smisla zafrkavati narod, pa danas ne prave nikakvih problema. Na poprilično dugom putu (desetak kilometara!) domaćinstva su nudila osvježenja, ljubila križ i radovala se mimohodu, dok su neumorni kantači, pjevači „Muke”, pjevali ponarodnjene evanđeoske riječi u napjevu koji spaja liturgiju s gangom, narod i Crkvu. Žao nam je bilo da se za vrijeme „kantanja” nije našao nijedan glazbenik da to zabilježi, obradi, objavi. Jedinstveno je to. Profesor bi Leščan, pomislismo, tu puno zabilježio, razradio i obogatio hrvatsku glazbenu kulturu.

Na bogoslužju „Majke svih vigilijs”, na uskrsnom bdjenju, koje je počelo malo prije pola noći crkva Svih Svetih prepuna. Opustjeli su „diskači”, jer je mladež došla na najglavniju polnoćku da moli, da Boga slavi, da u te kasne sate posvjedoči svoju navezanost na Boga i Krista njegova. Na „Slava” su zazvonila sva zvona i pomiješala svoj specifični glas s imotskim i obližnjim hercegovačkim zvonima u božanstveni slap radosti i hvale Bogu. Zvonjava je potrajala sve do pripjeva „Aleluja”. I sjetismo se toga časa riječi benediktinke Emilijane Löhr: „Aleluja se uzdiže, polijeće teškim udarima krilâ. Uzlaži iz Adamova groba i nosi na sebi kapi Kristove krvi.

Koncelebrirana sv. Misa za pobijene Otočane. Fra Stanku Milanoviću (iza oltarskih svijeća) stradala je u tom strašnom pokolju majka i više članova najbliže rodbine.

To je zaručnička pjesma pashalne noći koja u zagrljaju s danom uskrsnuća postaje polako svjetla. No, sve su to riječi. Prvo aleluja uskrsne noći je tajna, neizreciva tajna kao i svi misteriji. Poput toga aleluja jest i cijeli kršćanski život: nježni, trajni pjesan radosti, koji u mukama vremena pozdravlja izlazak novoga, vječnoga dana.”

Narod hrvatski vjeruje Uskrsu, vjeruje u uskrsnuće. Osvjedočeni smo da ga ta vjera drži, da on zapravo od te vjere živi. Moglo se to zamijetiti na svakom Zmijavčaninu, posebno na mladima koje sestra Jasna, splitska franjevala, vodi i poučava s ljubavlju koja se ne da opisati, kao da su joj vlastita djeca. Roditi Boga u ljudima isto tako je značajno i veliko kao i roditi dijete! I važnije!

Otočki mučenici

Na Uskrsni ponedjeljak održana je u župi Otok kraj Sinja svečana sv. Misa i odriješanje za otočke župljane koji su četrdeset i pet godina ranije poklani i dijelom spaljeni. A ubijeno je tog kobnog ožujka 1944. godine sto devedeset i dvoje Otočana. A ubijeni su iz mržnje na katoličku vjeru i Hrvatsku. Zato otočki župnik nadoda litanijama Svih svetih i zaziv: „Sveti otočki mučenici, molite za nas!”

Da, rekoh sam sebi, molite za sve nas kod kuće i u inozemstvu, „da se obnovimo u Duhu i s Kristom ustanemo na svjetlo novoga života”, da doživimo Božje proljeće, da prispijemo k slavi uskrsnuća!

Ignacije Vugdelija

HANNOVER

Za Veronikin rubac - 35.000,-DM

Naši hrvatski radnici u SR Njemačkoj u mnogočemu pokazuju svoju ljubav prema domovini. Mnogi od njih materijalno pomažu svoju župu, siromašne i bolesne u župi, Karitas ili druge dobrotvorne institucije i akcije kao: gradnju novih crkava, bolnica, nacionalne knjižnice ili hrvatskog doma u Rimu.

Među takvima ističe se i Hrvatska misija u Hannoveru, sa svojim voditeljem **p. Lujom Jeđudom**. Oni redovito sakupljaju za Karitas u Zagrebu, a Hrvatska katolička misija Hannover je pokumila i jednu djevojčicu, **Suzanu Kolan**, koja već ima 13 godina. Svake godine za nju sakupljaju i šalju djevojčici koju je majka odbacila i napustila. Do sada su za nju sabrali oko 34.000,- DM. Prije kratkog vremena misija je poduzela još jednu dobrotvornu akciju. 1941. godine blagopokojni nadbiskup i kardinal A. Stepinac htio je u

Mariji Bistrici podići Križni put. Sagrađene su samo četiri postaje, jer je rat prekinuo daljnje planirane radove. Prije nekoliko godina uprava Svetišta želi rastaviti taj započeti rad, to jest postaviti svih 14 postaja.

Hrv. katolička misija u Hannoveru, u dogovoru s upravom svetišta, odlučila je financirati **šestu postaju**. Radove je već poduzeo prof. i dekan akad. likovnih umjetnosti **Josip Poljan**. Šesta postaja - Veronikin rubac - koštati će 35.000,- DM.

Vjernici misije Hannover sabrali su već 30.000,- DM. Ta je postaja puna simbolike: plaćući za domovinom šalju svojim „Veronikin rubac” da bi izdržali sadašnju agoniju, te jedni i drugi došli do petnaeste postaje - do Uskrsnuća! Upravo saznajemo da je Hrv. kat. misija u Calgaryju sakupila 10.000,- USA dolara za svoju postaju u Mariji Bistrici. A Hrv. kat. misija i Hrv. kulturna zajednica u Stuttgartu organiziraju 22.4. ove godine u Stuttgartu dobrotvorni koncert. Sav doprinos ide za gradnju bolnice i Nacionalne knjižnice u Zagrebu.

BD

Prva duhovna obnova u misiji Waiblingen

Ljubav prema narodu je čovječnost, a ne politika

Trodnevna duhovna obnova koju je prvi put u kratkoj povijesti hrvatske katoličke misije Waiblingen priredio sadašnji njezin voditelj fra Josip Lucić, od četvrtka do nedjelje (16.-19. 3. 89. god.), okupljala je lijep broj hrvatskih katolika.

Propovjednik iz Zagreba, vlč. Živko Kustić, glavni urednik „Glasa koncila“, sazeo je u tri večeri suvremeni teološki govor o vjeri po **znakovima Euharistije, Križa i Marije**, računajući na dvojezičnu specifičnost mladog hrvatskog naraštaja ovdje u Njemačkoj; na potrebu da se oni pripremaju za dostojanstvenu integraciju u njemačko društvo i njemačku Crkvu, čuvajući sva bogatstva svoje nacionalne i vjerske baštine; da to unesu kao svoj doprinos novoj domovini. Kustić je prikazao katoličku vjeru kao vjeru Križa, Marije i Euharistije. Križ je znak ljudske patnje, Marija-Zena i Majka je znak srca i ljubavi bez koje bi patnja bila nepodnosiva; Euharistija u znaku kruha i vina kaže da smo pozvani na rad koji stvara kruh i na životnu radost koju označuje vino. No u tom kruhu i vinu prihvaća i sve naše promašaje, sve zlo što ga činimo u sebičnoj borbi za kruh svagdašnji i u također sebičnoj težnji za užitkom pod svaku cijenu.

Svaki pričesnik treba postajati za druge, za zajednicu, kao komad kruha i kao čaša vina, da nitko ne bude gladan ni žedan ljubavi i utjehe. Kruh i vino, također su znak realističke povezanosti s obiteljskom, narodnom i društvenom zajednicom, sa svima među kojima kršćani žive i rade boreći se za bolje sutra.

Sposebno velikom pažnjom 50 bračnih parova pratilo je predavanje vlč. Živka o **bračnoj ljubavi**. Muž i žena, snagom svetog sakramenta, darivaju se jedno drugom, vršeći sveto otajstvo. Ljubav je Božji dar, treba se voljeti iskreno i radosno. Brak je vrijedan i ako u njemu nema djece. Muž i žena su odgovorni pred Bogom, te trebaju nastojati, željeti, roditi više djece, a i zbog našeg hrvatskog naroda koji polako izumire. Kustić je donio knjige o naravnom planiranju obitelji, koje su za tili čas bile „razgrabljene“. Govorio je i o strahotama i statistikama pobačaja, ubojstva nevine djece. Spomenuo je i film „Nijemi zov“, koji prikazuje dijete u majčinoj utrobi nekoliko sekundi prije ubojstva, kako se grči, otvara usta kao da zove pomoć, prije nego mu ubojita igla zada smrtonosni ubod. Stravično je to, pobačaj je zločin, bolje je i umrijeti nego svoje nemoćno dijete ubiti.

Duhovna obnova okrunjena je u subotu navečer izvođenjem specifičnih pasionskih igara u crkvi Sv. Ante. Trideset i pet mladića, franjevačkih studenata teologije iz Makarske, izveli su „**Muku Gospodina našega Isusa Krista**“. Nadahnuti starohrvatskom litur-

gijskom baštinom njihovi su profesori priredili suvremenu pasionsku igru koja je puna provjerene tradicije njihova katoličkog naroda, izražena vrlo suvremenim teološkim rječnikom. Režiju, glazbu i scenografiju dali su ti profesori franjevačkog teološkog učilišta u Makarskoj. Mladići su pokazali izvanrednu vještinu. Izvedba je zadovoljila ukus profinjenih gledalaca i najširih slojeva vjernika. Scenografija je realistička i puna nadahnuća. Hrvatski vjernici i lijepi broj njemačkih prijatelja ispunili su prostranu crkvu i iskrenim pljeskom nagrađivali izvođače.

Ta večer duboko je potresla vjernike i potakla ih da i sutradan, na Cvjetnicu, do posljednjeg mjesta ispune svoju crkvu. Bilo ih je 450, kao nikada do sada. S maslinovim grančicama u ruci, pobožno su sudjelovali u slavljenju Euharistije, koju je predvodio vlč. Živko Kustić. Preko sv. Mise pjevao je gosp. Matiša Rajčić, priznati tenor Hrvatskog narodnog kazališta i radio – televizije Zagreb a na orguljama ga je pratila profesorica glazbe gđica Hvalimira Bledšnajder iz Zagreba. Sve je to doprinijelo ljepoti toga euharistijskog slavlja. U svojoj zadnjoj propovijedi Kustić je govorio o **buđenju naroda**, o sve većem zanimanju širih slojeva za dvije vrijednosti: vjeru i domovinu. Bog je htio da imamo svoj narod, svoj jezik, svoju domovinu. Ljubav prema njima je čovječnost, a ne politika. Zato tko ne ljubi svoj narod, tko svoju djecu ne uči svoj jezik, ne može biti ni dobar kršćanin. Svaka kuća treba postati Crkva i Domovina. I kao što se Isus radovao probuđenom i ponosnom narodu, koji je na Cvjetnicu mahao

Vlč. Živko Kustić, urednik Glasa koncila

maslinovim grančicama, iako je znao što ga čeka, tako se i mi moramo radovati, biti ponosni i čvrstom ljubavlju voljeti svoj narod, svoju domovinu. Za patnju se treba pripremiti. Uskrs će zazvoniti na vrata povijesti, a mi trebamo postati njegovi glasnici.

Aktivno sudjelujući u toj trodnevnoj duhovnoj obnovi, vjernici su pokazali svoje zanimanje za upoznavanje i produbljivanje svoje vjere, a na svećenicima i njihovim suradnicima je da im to omoguće. Nisu dakle u pravu oni koji uporno tvrde da je naš čovjek u tuđini željan samo „zabava“. Još više je on željan znanja i produbljivanja svoje vjere, a od misija – Crkve očekuje da mu to omogući. On će se sigurno odazvati. Dokaz za to su ovi duhovni dani u misiji Waiblingen.

Stanka Vidačković

Razmišljanje

Sposobni za preporod

Svakoga dana promatram u svom vrtu što sve počinje rasti. Kiša je posljednjih dana probudila u biljkama životnu snagu i ja sam na ružama opazila nježne listiće. Po tlu su se prostrele ljubičice i cvjetaju u punom zanosu. Breskvini pupoljci postaju zamjetljivo veći... i tako stalno pronalazim nešto novo.

To je zapravo radost koja se osjeća u uskrsnoj vrijeme. Buđenje prirode potiče nas da se i mi probudimo na nov život. Pjesnik Matoš prisposobljuje Kristovo i naše uskrsnuće vječnom cvijeću i vječnom proljeću. Isus je uskrsnuo! I svake godine iznova uskrsava u dušama

sposobnima za preporod, za unutrašnje vječno proljeće. Uskrsnuo je da nam pokaže da svi mi u njegovu Duhu možemo uskrsnuti. Samo život po Duhu jest pravi život, puna vrijednost. A taj glas, taj poziv na život u Duhu, zamjećujemo u savjesti, tom glasu Božjem. I tko god taj glas sluša sin je Božji, dijete je Božje. U svakom pa i najgorem čovjeku tinja u duši ta sveta vatra. U svakom je čovjeku Bog. Zato treba ljubiti svakoga čovjeka i na zlo uzvraćati dobrom. Činiti dobro zbog dobra! Kad god činimo djela u neskladu sa savješću, doživljavamo moralnu smrt. Dajući nam svjetlost svoga Duha, Bog nas uvijek uskrsava u osjećanju kajanja i duševnosti.

Božena

Pusti radost

*Snenost je u srcu tvom,
a tuga ti zastrla oči.
Na kraju kamene staze
stoji moj prijatelj sâm.
Zar ti ne stigoše glasi,
da cvijet kraljuje među trnjem?*

*Što zato ako nebo dahće,
treperi od jara podnevnog sunca?
Što zato ako plameni pijesak
rasprostire svoj plašt žednoće?
Nek tvoj potok ne teče bez žuborenja.
Iz dubine srca pusti radost
da ti ožari oči.*

Suzana, Fjm.

Prvi susret hrvatskih obitelji
u rottenburškoj biskupiji

Šanse obitelji su velike

Prostorije Hrvatske katoličke misije u Ulmu bile su 11. ožujka 1989. g. pretijesne za prvi susret obitelji iz dvanaest hrvatskih misija u biskupiji Rottenburg-Stuttgart. Na poziv mons. J. Adama, a u organizaciji dr. I.T. Međugorca, koji se brine za izobrazbu odraslih Hrvata u ovoj biskupiji, došlo je toga subotnjeg popodneva u Ulm 85 žena i muževa, koji žele biti inicijatori obiteljskih susreta u svojim misijama. Odbor za obitelji, u kojem su jedan svećenik, jedan socijalni radnik i tri pastoralna suradnika, zajedno s dr. Međugorcem, želio je preispitati dosadašnji rad s obiteljima u našim misijama, te uz pomoć obitelji koje su došle u Ulm na ovaj prvi susret, pokušati pronaći i uvesti suvremene oblike susreta bračnih parova i obitelji. Tek onda bi se moglo prijeći na konkretniji pastoral obitelji u skladu sa zaključcima biskupijske sinode o „Prenošenju vjere budućem naraštaju“.

Tko hoće prenositi vjeru, mora je poznavati i doživjeti. A da bi se vjera doživjela, treba je zajednički prakticirati. Treba povezivati sadržaj vjere, svjedočenje vjere i oblikovanje života iz vjere. Razgovori o vjeri produbljuju vjeru i omogućuju njezino shvaćanje. Obitelj bi trebala biti prva i najvažnija u prenošenju vjere, ali ona to počesto nije zbog mnogih teškoća i problema s kojima se susreće. Brak, obitelj i crkvena zajednica su međusobno povezani. Zato bi trebalo u misijama osnivati grupe bračnih parova, odnosno obiteljske grupe.

Govoreći okupljenim bračnim parovima mons. Adam je istakao da se u Njemačkoj svaki treći brak ne rastavlja. Zato je zadaća Crkve pomoći obiteljima, uzdići brak na onu razinu koju mu je Bog dao. Sakrament

Na prvom susretu bračnih parova iz hrvatskih katoličkih misija u biskupiji Rottenburg/Stuttgart našao se velik broj sudionika. Na slici: sudionici u plenarnoj dvorani prate izlaganja.

ženidbe znak je Božje ljubavi i vjernosti. Obitelj dakle ima veliku šansu, jer je Bog s njom.

Bračni parovi, podijeljeni u šest radnih grupa, odgovarali su na postavljena pitanja: Koje teme s područja religiozne izobrazbe odraslih smatrate posebno važnim? Koje pomoći očekujete od Crkve-misije za vaš osobni život kao kršćanina? Smatrate li potrebnim osnivanje grupa obitelji i što očekujete od takvog rada?

Rezultati jednosatnog rada u grupama bili su u svim grupama vrlo slični. Svi žele produbiti svoju vjeru kroz informacije i iskustvo (molitvu). Žele bolje upoznati Bibliju, povijest katoličke Crkve u Hrvata, te druge religije. Neki su to precizirali kao vjeronauk za odrasle. Treba pronaći bolje putove prenošenja vjere na djecu, posebno mlade. Svi se u tom slažu.

Od Crkve-misij nazočni bračni parovi očekuju bolje informacije o stavu Crkve o pojedinim važnim pitanjima, više religioznog

rada s mladima, veću suradnju svećenika s narodom, obiteljske seminare i Mise.

Svi se slažu da je formiranje grupa obitelji u misijama potrebno zbog međusobnog upoznavanja, izmjene iskustva, ali da je to povezano s mnogim problemima udaljenosti, prostorije, pogodno vrijeme, preza-poslenost, strah, a neki su spomenuli da nema dovoljno razumijevanja ni od strane svećenika.

Mons. Adam je na kraju ovog susreta zahvalio bračnim parovima obećavši da će zajedno s odborom za obitelji razmisliti o svemu. Problemi su mu poznati i zato moli sve da mu pomognu, kako bi zajednički našli rješenja i suvremene oblike rada s obiteljima, s ciljem izgradnje obitelji, čuvanja i produblivanja vjere u njoj, kako bi bila sposobna vjeru prenijeti budućem naraštaju. Sudionici ovog prvog susreta obitelji iz naših misija ove biskupije još su se dugo, poslije službenog završetka, zadržali kod gostoljubivih domaćina u ugodnom razgovoru i zajedničkom blagovanju. Stanka Vidačković

Životni čas

Život nas često ponese
u rana svanuća,
u suncem ogrijane dane,
u sutone zrakama obasjane.
Sve tada zapjeva oko mene!
Život mi nudi sreću.
Al' srce nemirno moje
uvijek još nešto traži...
Nosimo Ti svoja ponekad
slomljena srca,
često smalaksale snage,
svoja lutanja,
razočaranja,
umor,
čežnje...
nade sretnog iščekivanja.
Učini da u moj životni čas
poviri radost Tvoga života.
Molim Te, učine to!

Suzana, Frankfurt/M.

Radu u grupama data je na susretu velika važnost. Na slici: bračni parovi iz Göppingena i Stuttgarta izmjenjuju misli i iskustva.

OGLAS

Prodajem odmah useljivu kuću, slavonskog tipa, usred gradske četvrti u Vinkovcima. Predviđena za peteročlanu obitelj, građena krajem šezdesetih godina, još uvijek u vrlo

dobrom stanju. Prednost imaju naši ljudi na radu u inozemstvu. U obzir dolazi plaćanje u markama. Cijena: 100.000,- DM. Obratiti se na: Šime (Dalmatinac) Brkić, Dalmatinska 59, 56.000 Vinkovci.

Susret mladih bonskih katolika

U Bonnu je od 10.-12. ožujka t.g. održan drugi susret mladih bonskih katolika koji se još više žele angažirati na svim područjima crkvenog i vancrkvenog života. Moto ovoga susreta je glasilo: „Crkva - i mi se ipak krećemo”.

Organizator ovog trodnevnog susreta bio je ured mladih bonskih katolika na čelu s gradskim dušobrižnikom mladih Rolfom Steinhäuserom te katolički i evangelički centar i mjesni Caritas.

U radu ovoga susreta sudjelovali su kölnski nadbiskup i kardinal Joachim Meisner, bivši predsjednik njemačkog parlamenta dr. Filip Jenninger i narodni poslanik iz Gelsenkirchena Wilhelm Mensinger.

Glavne teme ovoga susreta bile su: stvaralačka odgovornost, umjetna oplodnja, dijete iz epruvete, kršćanin u društvu, apartheid u Južnoj Africi, siromaštvo u Indiji, civilno sluzenje vojske, uloga čovjeka i žene u Crkvi i aids.

Završno slavlje predvodio je kardinal Meisner u „bonskoj katedrali” pred velikim mnoštvom mladih i odraslih bonskih katolika.

U prigodnoj propovijedi kardinal je rekao: „Krist u drugima je očitiji nego li u nama samima... Ja mogu sve učiniti, ako ste me vi ojačali.”

Za vrijeme donošenja prikaznih darova na oltar, mladi su uz pratnju gitara zanosno i živahno klicali: „Gospodine, mi ti prinosimo kruh i vino našega svijeta. Ti ga danas nama daruj u gozbi bratskoj”.

U susretu mladih katolika u Bonnu sudjelovao je i novi kölnski nadbiskup, kardinal Joakim Meissner

Poslije završetka svečane euharistije više od dvije i pol tisuće mladih vjernika pošlo je s upaljenim svjetiljkama u pratnji križa i koncelebranata pred baroknu bonsku vijećnicu u centru grada. Putem se pjevala pjesma: „Svi narodi hvalite Gospodina”. Prigodni plakat, s crkvom i mladima, razdijelio je kardinal bonskim župama kao uspomenu i opomenu na drugi sastanak mladih bonskih katolika i dana obećanja.

Blagoslovom prisutnih vjernika kardinal je zaželio sretan rastanak i povratak u matične župe svih sudionika.

U završnoj riječi rekao je bonski gradonačelnik dr. Hans Daniels: „Gospodine kardinalu, u ime građana Bonna izražavam vam večeras ovdje dobrodošlicu. Neka vas Gospodin krijepi u teškoj i odgovornoj službi, za dobrobit čovjeka. Država i crkva moraju voditi brigu o čovjeku koji putuje na dvije tračnice k svome cilju”.

Burnim aplauzom i stiskom desnica završio je trodnevni sastanak mladih bonskih katolika.

P. Berislav Nikić OFM

Nogometni turnir u Waiblingenu

Pobjednička momčad u skupini „starijih”, momčad iz misije Göppingen

Hrvatska katolička misija Waiblingen organizirala je 11. 3. 1989. god. svoj tradicionalni nogometni turnir za mlade. Na tom turniru sudjelovalo je 11 momčadi iz šest hrvatskih misija: Balinegn (2), Esslingen (2), Göppingen (2), Schwäbisch Gmünd (1), Stuttgart (2) i Waiblingen (2). Momčadi su bile podijeljene prema starosnoj dobi u dvije grupe: **mlađi** do 13 godina i **stariji** do 15 godina.

U grupi mlađih bilo je 5 momčadi. Poslije vrlo zanimljivih utakmica prvo mjesto pripalo je momčadi iz Stuttgarta, drugo mjesto osvojila je misija Balingen a treće Waiblingen. U grupi do 15 godina bilo je šest momčadi, odigrano je 15 utakmica i pobjednik se nije znao sve do posljednje vrlo dramatične i kvalitetne utakmice između Göppingena i Waiblingena. Veliko iznenađenje priredila je mlada momčad „Zrinskog” iz misije Waiblingen. Jedina uz Göppingen nije pretrpjela ni jedan poraz na ovom dobro organiziranom i kvalitetnom turniru. Iako fizički slabiji, nosili su se ravnopravno s nešto starijim i tehnički boljim igračima iz Stuttgarta i Göppingena. Prvo mjesto pripalo je misiji Göppingen, drugo Waiblingenu, a treće Stuttgartu.

U obadviije starosne dobi prve tri momčadi dobile su vrlo lijepe pehare, koje je uručio M. Vidačковиć u ime voditelja misije fra Josipa Lucića.

MV.

BIELEFELD

Jesnostavno, ne mogu se snaći

Mnogi se naši vjernici znaju potužiti na vjersko znanje i življenje vjere. „U domovini smo živjeli u strahu! Nismo smjeli u crkvu na vjeronauk, jer bismo inače izgubili radno mjesto i tako smo ostali u vjerskom neznanju. U Njemačkoj nas zarobio posao i društvo. Na radnom smo mjestu s muslimanima, svjedocima Jehove, adventistima, subotarima, protestantima, i tako se jednostavno ne snalazim!”

Vjernicima u misiji Bielefeld održao je predavanje o „Crkvi i crkvama” naddušobrižnik o. Dukić (stoji na slici)

Hrvatskoj kat. misiji u Bielefeldu, organizirao je vlč. S. Rako i upriličio predavanje za svoje vjernike s temom „Crkva i crkve”. Želio je da se njegovi vjernici što bolje informiraju o svojoj vjeri i Crkvi u kojoj žive. Na euharistijsko se slavlje, 5. 3., na 4. korizmenu nedjelju, okupilo oko 700 vjernika, a na samo predavanje istog dana u dvorani nešto manje.

Misu i predavanje održao je p. Bernardo Dukić. Predavač je posebno istaknuo: ... „Isus Krist, Bog i čovjek osnovao je Crkvu. Bog se

u Kristu dariva ljudima. Isus Krist je Bog s nama i on je objava. On je njezin pravi sadržaj i nosilac. **Katolička Crkva** je sačuvala ono bitno u Kristovoj nauci: najvažnije službe, sve sakramente, puninu vjere, istine i objave. Crkva vjernicima daje u ruke bibliju. Bez Crkve i izvan Crkve ne postoji pravilno razumijevanje Svetog pisma. Kroz povijest, zbog mnogih napetosti političkih, crkvenih i disciplinskih razloga, nastala su dva velika rascjepa u kojima se odvojila Pravoslavna (1054) i Protestantska Crkva (1517) od katoličke Matice.

Također su tijekom povijesti Crkve nastajale i manje crkvene zajednice. Redovito su njihovi osnivači izabirali samo **dijelove iz Svetog pisma** te to naglašavali i naučavali. Tako je dolazilo do formiranja manjih zajednica.

Crkva u današnjem vremenu posebno govori o jedinstvu kršćana (ekumenizmu). Krist je htio samo jednu Crkvu. Jedna vjera, jedno krštenje, jedan Bog i Otac svijetu (Ef 4,4), On hoće da bude jedno stado i jedan pastir (Iv. 10,4). Ta se čežnja kod mnogih kršćana budi. BD

Duhovna obnova u Bonnu

Probudi se ti koji spavaš!

Kao što građanska godina ima svoja godišnja doba koja se među sobom razlikuju po mnogim oznakama, isto tako i crkveno-liturgijska godina, ima svoja crkveno-liturgijska doba koja se među sobom razlikuju po slavlju vjerskih istina.

Među najvažnija crkveno-liturgijska doba spada korizma. U tom se vremenskom razdoblju, na vjerskim sastancima, čitaju oni svetopisamski tekstovi koji na poseban način govore o Božjoj ljubavi prema zalutalim i izgubljenim „sinovima Evinim”. Kroz treći tjedan ovogodišnjeg korizmenog vremena održao je u hrvatskoj katoličkoj misiji u Bonnu šibenski biskup u mirovini, msgr. Josip Arnerić, duhovnu obnovu.

Program duhovne obnove sastojao se od uskrse ispovijedi te izvanrednih misa u Bonnu, Bad Honnefu i Euskirchenu preko kojih je biskup propovijedao.

Biskupove propovijedi i prigodni nagovori bili su prožeti življenom vjerom, a dolazile su iz pastirskog srca, koje ima razumijevanja za ljude i njihove nevolje, pa su ga vjernici slušali s najvećom pozornošću. I ove godine, kao i prošle, vidjele su se suze radosnice na očima i licima pojedinih vjernika.

Posebno je bila svečana završna euharistija u Bonnu, na koju su došli naši vjernici iz Bad Honnefa.

Za vrijeme boravka u našoj misiji biskup je posjetio samce, obitelji s djecom i jednu gru-

pu naših građevinskih radnika na radnome mjestu i tu se s njima uslikao u zaštitnom sljemu.

U Sankt Augustinu bio je biskup gost splitskih sestara svetoga Vinka, kojima je održao duhovni nagovor. Sestrama Kćeri Milosrđa Božje ljubavi u Hagenu, održao je svetu Misu i propovijed.

Ova se duhovna obnova odvijala pod geslom „**Probudi se ti koji spavaš**”, u vrijeme kada

Bonn slavi dva velika JUBIJELA: dvije tisuće godina, otkako su stari Rimljani udarili temelje ovoga grada i četrdeset godina, otkako je Bonn postao glavni grad savezne Republike Njemačke.

Uvjeren sam da će riječi biskupa Arnerića ostati u ušima i u srcima naših vjernika kao anđeoska pjesma, koja će ih tješiti, hrabriti i poticati da ne sustanu u nošenju svakodnevnih križeva, već da preko njih, kao i Isus Krist, jednoga dana dođu u nebesku slavu.

P. Berislav Nikić OFM

Iako u poodmakloj dobi i zasluženoj mirovini, biskup Arnerić nije izgubio svoje živosti, uvjerljivosti i južnohrvatskog temperamenta

Prijedlog

Hrvatski Nacionalni dan?

Poznata je činjenica da se u našem narodu do sada nije uvriježio običaj slavljenja nekoga posebnog nacionalnog dana. Neki drugi narodi imaju svoje nacionalne dane; Švicarci npr. svoj 1. kolovoza (Bundesfeier, Fête nationale). Dani su to kada se okupe i slave u zajedništvu svi građani, bez obzira na moguće razlike u vjeri, svjetonazoru, političkoj pripadnosti i sličnomu. I mi Hrvati bismo mogli i trebali imati takav dan koji bi slavili i desni i lijevi, i Dalmatinci, Šokci, Hercegovci i svi drugi, pa katolici, muslimani i pravoslavci, štokavci, kao kajkavci i čakavci.

Naš narod nije mogao do sada stvoriti takav dan zajedništva, jer je stoljećima bio silom tuđinskih vlasti i kroz razne tuđim interesima služeće režime, rastavljan i razjedinjavan (Dalmacija pod Venecijom, Bosna i Hercegovina, pa i Slavonija pod Turcima, Istra pod Bečom, Međimurje pod Mađarskom, a ostatak raspolovljen na „Bansku Hrvatsku” i na Vojnu krajinu). Tako otprilike sve do 1918. A razdoblje od te nesretne 1918., pa do 1941. godine bilo je, uglavnom, vrijeme borbe za opstanak hrvatskoga imena i narodnosti u otporu protiv velikosrpske hegemonije.

Nažalost, u ovih dugih četrdesetak poslijeratnih godina nisu na zadovoljavajuć način riješena naša najvažnija nacionalna pitanja. Danas se javno i otvoreno priznaju ogromne, strahovite pogreške i zablude načinjene od naših vodećih političara i ideologa. Posljedica toga lošega ekonomsko-političkog stanja bilo je masovno iseljavanje Hrvata iz svoje lijepe i bogate domovine. Iselilo nas se previše, a što je za svaki mali narod najgore, iseliše se brojni, sposobni, visokokvalificirani stručnjaci i intelektualci. Većina njih, odnosno nas, pokazala se i dokazala u iseljeništvu kao vrlo dobra radna snaga i kao civilizirani ljudi koji su sposobni dobro se uklopiti u novu sredinu višega životnog standarda. S obzirom da se tako puno našega naroda iselilo, potreba za Nacionalnim danom Hrvata postala je još veća, jer bi to slavlje jačalo povezanost iseljenika s domovinom.

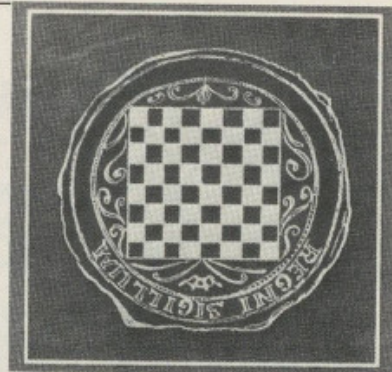
No, kako veli naš narod, „što ni bilo, može biti”. Na pomolu je, izgleda, ostvarenje te uistinu potrebne ustanove Nacionalnoga dana u Hrvata – i to zah-

valjujući inicijativi predsjednika najveće naše iseljeničke organizacije Hrvatske bratske zajednice u Americi, **gosp. Bernarda Luketića**. Kako su javljala neka naša glasila u domovini i iseljeništvu, gosp. Luketić i HBZ imaju već i potanko razrađenu zamisao o tom danu. Luketić poručuje:

„Tog bi dana naš narod održavao razne proslave, simpozije intelektualaca o povijesti našega naroda, održavao razne skupove na kojima bi se raspravljalo naše sadašnje stanje, itd. To bi, dakle, bio dan kada bi Hrvati cijeloga svijeta u sebi osjetili zadovoljstvo i ponositost znajući da se naša braća i sestre ponose svojim hrvatstvom, svojim korijenom i svojom vrlo starom baštinom i kulturom.”

Poznati povjesničar prof. Trpimir Mačan iz Zagreba predlaže da se za taj Nacionalni dan uzme spomendan kralja Tomislava (okrunjen god. 925.), koji pada na 3. srpnja. Hrvatska bratska zajednica prihvaća taj datum, ali rabi izraz „Hrvatski svjetski dan”. HBZ poziva „sav hrvatski tisak da o tome dopusti raspravu na svojim stranicama”.

Hrvati gastarbajteri u Zapadnoj Europi prihvatit će sigurno ovu lijepu zamisao. No, ipak, ako ima mogućnosti, pri izboru datuma trebalo bi uzeti u obzir i praktičnu stranu. Naime, naši gastarbajteri u ljetnim mjesecima srpnju i ko-

lovozu putuju u posjet rodbini i domovini, a naša kulturna društva imaju u to vrijeme svoju mrtvu sezonu. Na primjer, prije deset godina slavili smo 1100. obljetnicu od kako je papa Ivan VIII., vrhovni svjetski autoritet, potvrdio kneza Branimira kao vladara, pa je tada (21. svibnja 879.) Hrvatska postala suverena država. Dakle, i taj datum bi mogao doći u obzir. Ukoliko se pak odlučimo, odnosno ako se naši intelektualci odluče za 3. srpnja, postavlja nam se, samo po sebi, pitanje: ne bi li bilo bolje slaviti taj dan pod već postojećim, lijepim i jednostavnim imenom „Spomendan kralja Tomislava”. Naime, pridjev „svjetski” ne pristaje naročito uz bilo čiji nacionalni dan, a s druge strane, rabe se izrazi Svjetski dan ljudskih prava, Svjetski dan štednje itd. Vjerojatno bi i Hrvati u domovini, te ostali građani Hrvatske spremnije prihvatili „Spomendan kralja Tomislava”, nego „Hrvatski svjetski dan”.

Zvonimir Čičić, Dipl. Ing., Hrvatska kulturna zajednica u Švicarskoj

Hrvatska himna: hrvatski i njemački

Lijepa naša domovino

Lijepa naša domovino,
o junačka zemljo mila,
Stare slave, djedovino;
da bi vazda sretna bila!

Mila kano si nam slavna,
mila si nam ti jedina,
mila kuda si nam ravna,
mila kuda si planina!

Teci Savo, Dravo, teci,
nit ti, Dunav, silu gubi,
kud li šumiš, svijetu reci,
da svoj narod Hrvat ljubi!

Dok mu njive sunce grije,
dok mu hrašće bura vije,
dok mu tijelo grob sakrije,
dok mu živo srce bije!

Unser schönes Vaterland

*Unser schönes Land der Väter,
O der Helden Heimerde!
Alten Ruhmes Ahnenerbe,
Immer ehr' voll sei und werde!*

*Glorreich und voll Lieblichkeiten,
Nur Du bist ja unser eigen:
Lieb sind deines Flachlands Weiten,
Berge, die im Prunk sich zeigen.*

*Drave, und du Save, strömet!
Donau, los, mit Wellenhieben!
Weites Meer, der Welt verkünde,
Wie Kroaten ihr Heim lieben!*

*Bis die Sonne wärmt noch Felder,
Bis die Stürme biegen Wälder,
Bis die Gräber Tote tragen
Und bis unsre Herzen schlagen!*

Posjet Svetoj zemlji

Dok smo u rano jutro 14. veljače ove godine još prilično pospani sjedili u autobusu vozeći se iz Münchena prema Frankfurtu, odakle ćemo poletjeti u Tel Aviv, naš vođa puta otac Miroslav Modrić, podijelio nam je program u kome smo mogli pročitati kako će u narednih sedam dana izgledati naš susret s domovinom Isusa Krista. Na kraju programa pisalo je da ovaj posjet Svetoj zemlji ima isključivo vjerski karakter. I to se u potpunosti i ostvarilo. Stoga i ovaj izvještaj o tome kako smo Svetu zemlju doživjeli, bilježimo za čitatelje „Žive zajednice“.

Većina nas je imala uza se fotoaparate, pa smo napravili mnoštvo slika. S nama je bio i jedan „kamera-man“ koji je na tri kazete napravio nešto oko osam sati uspomena „u živo“. Sve se to ne može mjeriti s onim što su zabilježile naše duše i snimila naša srca.

Ako bih se upustio u opis svetih mjesta, tj. ako bih htio dočarati izgled Jeruzalema, Betlehema, Nazereta ili drugih mjesta koja smo posjetili, sigurno bih time promašio namjenu ovoga članka, a opisujući ta mjesta ne bih napravio ništa novog.

Naša grupica brojala je 36 osoba, a kao što sam već u početku spomenuo, vođa nam je bio fra Miroslav Modrić. Za hodočašće u Svetu zemlju prava je blagodat imati uza se svećenika, a posebno ako se ima sreće kao mi, da je taj svećenik nekoliko godina živio u Svetoj zemlji, onda je uspjeh u potpunosti zagarantiran.

Nama kršćanima koji vjerujemo „... i u Isusa Krista, Sina njegova, koji je začeo po Duhu Svetom...“ sigurno nema veće zadovoljštine nego slaviti svetu Misu na mjestu gdje se to i dogodilo. A svetu Misu imali smo svaki dan. Već prema mjestu gdje smo je slavili, uzimali smo odgovarajuća čitanja. Slu-

žati pobožno izvještaje iz Svetog pisma i stojati na mjestu događaja koje Sveto pismo opisuje, ugođaj je koji se ne da opisati, to treba doživjeti. Svaki događaj i svako mjesto imaju svoju poruku i izazivaju različite ugođaje. Ipak noć provedena u crkvi Svetog

Da bi snažnije doživjeli obnovu krsnoga zavjeta, hodočasnici su zagazili u Genezaretsko jezero i bili simbolično kršteni

groba dragulj je među biserima. To je bila prilika da se svaki od nas ispita, sebe stavi na dlan, što imamo od toga u što vjerujemo? Kao kršćani vjernici imali smo vremena moliti na Kalvariji i razmišljati klečeći na Grobu, odakle je „treći dan uskrsnuo“, kakvo spasonosno značenje ima za nas smrt Isusa Krista koji je umirući i izlazeći iz groba dao

do znanja da ipak Bog ima zadnju riječ, a ne smrt.

Pobožnost križnog puta koju smo obavili u Jeruzalemu i obnova krsnog zavjeta na Genezaretskom jezeru, bili su izvanjski znakovi da želimo ostati ono što jesmo.

Naravno da nam nije umakla ni slika političke i gospodarske situacije današnje države Izrael. Davno sam negdje u njemačkim novinama pročitao da život Židova i Arapa u

Izraelu liči dvojici svezanih na krovu: I jednom i drugom ruke su vezane užetom i svaki mora više paziti na drugog, nego li na sebe osobno. Uvjerena sam, da je i jednima i drugima stalo da im zajednička zemlja zadrži „status“ svete zemlje.

Doživjeli smo i jednu dimenziju naše crkve koja nije tako dobro poznata onima koji još nisu bili u Svetoj zemlji. Divimo se svima, a posebno franjevcima, koliko su truda uložili i ulažu za očuvanje naših svetišta.

Fra Mirslavu Modriću, koji sada vodi Hrvatsku katoličku misiju u Neussu, od srca zahvaljujemo, što je naše hodočašće postalo novi doživljaj vlastite vjere, novi način susreta sa svojim Bogom, a ne hladna turistička atrakcija.

Marko Špionjak

I ovo je hodočašće, pod vodstvom fra Miroslava Modrića, bilo stvarni, novi doživljaj vlastite vjere i novi način susreta s Bogom i Isusom Kristom

PROMJENA ADRESE

Dr. T. Ivan Međugorac, voditelj izobrazbe odraslih u biskupiji Rottenburg/Stuttgart, preselio je u Stuttgart. Njegova nova adresa (ured): Dr. T. I. Međugorac, Jahnstr. 30, 7000 Stuttgart 70, tel.: 0711/7697-142 ili 143. Stan: Sattlerstr. 4, 7000 Stuttgart 1.

OGLAS

Prodaje se dvosoban komforan stan u strogom centru Zagreba. Obratiti se na telefon u Zagrebu: 041/412-900.

Knjige knjige knjige...

Franjini dani i Franjin pjesnik

Franjini Dani – zbornik radova sa skupa održanog u Zagrebu od 31. VIII. do 2. IX. 1982. godine u prigodi 800. obljetnice rođenja sv. Franje Asiškoga (1182. – 1982.), Knjižnica zbornika „Kačić” – monografije, dokumenti, građa... br. 17, Split 1988, 184. Donosi: F. Kuharić, *Riječ braći i sestrama*; B. Duda, *Franjin Krist*; Lj. Rupčić, *Sv. Franjo i B. D. Marija*; Đ. Kokša, *Franjin ideal i suvre-*

mena duhovna gibanja; R. Mrvelj, *Krist izvor Franjina čovjekoljublja*; Š. Marasović, *Znakovi vremena s obzirom na čovječnost*; T. Krasovac, *Svjetovni vid franjevačke karizme*; T. Šagi Bunić, *Sv. Franjo u povijesti hrvatskoga naroda*; L. Markešić, *Sv. Franjo i iskustvo svijeta*; J. Radić, *Znakovi vremena s obzirom na ekologiju*; A. Badurina, *Franjo nadahnitelj umjetnika*; Razgovor za okruglim stolom, sažetak na njemačkom, kazala osobnih imena i zemljopisnih naziva, književni oglasi, trobojna naslovna stranica, meki i tvrdi uvez sa zlatotiskom.

Cijena: broširano: 12 DM;
tvrdi uvez: 15 DM.

Narudžbe: Zbornik „Kačić”, 58230 Sinj, Jo-
nića 1, ili „Živa zajednica”, 6000 Frankfurt/
M. 50, An aden Drei Steinen 42.

Ante Vladimir Tadić, *Svjetlo posred tame*, Gradac-Brist 1989.

Početkom ove godine izišla je zbirka pjesama franjevca A. V. Tadića, župnika u Gracu na moru i višegodišnjeg misionara u Münchenu. Knjiga ima 150 stranica s koricama u četverbojnom tisku.

Zbirka *Svjetlo posred tame*, koja je primjerena našem gorkom vremenu, jest poezija za nas na raskršću: ponegdje opora, sura i češće buntovna. Stihovi koji su pisani umno nose veliku poruku i poziv. Njihov je eho: „Kamo ideš, čovče?” Sili na razmišljanje i nuka da nešto učinimo za sebe, za vječnost, dok još vremena imamo. Ne čita se na „iskap”, već prisiljava na ozbiljnu meditaciju i sabranost.

Naručuje se u Hrvatskom naddušobrižničkom uredu u Frankfurtu. Cijena 12,- DM.

Zrnca o jeziku II

(prikupio L. B. – kroatist i slavist – 1989.)

Koja je varijanta „državnog jezika” predviđena za gluho-nijeme?

Ime ničijeg jezika – pa ni hrvatskog – nije etiketa koja se lijepi i skida kad se kome prohtije.

Ako se zna da je veznik „ili” dvoznačan, jer je i sastavni i rastavni, zašto neki pokušavaju servirati jezik pod nazivom „hrvatski ili srpski”?

Poricati povijesnu povezanost jedne kulture i njena jezika s njihovim povijesno izraslim imenom znači implicite pozivati na poricanje i te kulture koja bi također trebala postati bezimena, bezlična, nestvarna, nepovijesna i „neutralna”.

Jedno od temeljnih prava svakog naroda je da jezik kojim se služi nazove svojim vlastitim narodnim imenom.

Jezik kojim se hrvatski narod služi je hrvatski jezik još od Marulićevih versih harvackih i nitko pametan ne traži da mu se mora mijenjati ime, jer bi to bila uvreda za cijela hrvatski narod.

Jezik je samo izgovor ili izraz duše, tako da se i duša može ošteti i pokvariti jezikom.

Bez jezičnog pluralizma nema ni jezične demokracije.

Hrvatska je možda predugo bila zemlja kolonijalnog mentaliteta, ali kada se radilo o jeziku uvijek je znala pokazati zube okupatoru.

Kada Hrvat treba izabrati između dva jezič-
na zla, on obično izabere: OBA.

Križa je ustvari strana riječ koja se u hrvatskom jeziku već dobro udomačila i popularizirala.

Trebalo bi započeti borbu protiv zagađenja jezičnog okoliša.

Jezik je izgovorena činjenica, koju nikakve administrativne odluke ne mogu promijeniti.

Časno ime čovjeka, obitelji, naroda i JEZIK-a uvijek je bilo od stanovite moralne važnosti, povlaštena „svetinja” koja simbolički čuva naš integritet, često i od nas samih.

(Antun Soljan)

20. Susret hrvatskih studenata u tuđini

20. jubilarni susret hrvatskih studenata u tuđini održat će se od petka 12. do ponedjeljka 15. svibnja (DUHOVI) ove godine u „Evangelische Landvolkshochschule”, Pappenheim (Bavarska).

S obzirom da je ovo Jubilarni susret, Organizacijski odbor pozvao je vrsne predavače iz domovine i Njemačke, a predviđen je i kulturno-zabavni program.

Podrobnije informacije i prijavnice možete dobiti kod voditelja Susreta:

Vlč. Branko Šimović
Hrvatska katolička misija
Humboldtstr. 42
4630 Bochum 1
Tel.: 02 34 / 643 94 i 30 0002

Prijavite se najkasnije do 4. svibnja ove godine.

Redaju se srebreni jubileji

Početkom ove godine proslavila su dva bračna para – Periša (lijevo) i Vrdoljak (Livno), 25. obljetnicu bračnoga sakramentalnog zajedništva. Proslava je počela svetom Misom zahvalnicom, u Frankfurtu, na kojoj su sudjelovale njihove kćerke i uža rodbina i svojta.

CRTICE IZ ŽIVOTA NAŠIH ISELJENIKA

Mrav i cvrčak

Izlazimo s groblja, gdje smo u velikoj žalosti sahranili slovenskog „mašnika” dr. Frančka Prijatelja, a fra Jure „beštima” ispod naglašenog nosa: „Ni sahrane nisu što su negda bile! Gledaj, svaki petnest minuta jedan pokop, ka' na tvorničkoj traci! Ma biži, nema ti bidnijeg života (a ni smrti!) neg pod birokracijom!”

Pokojni Franček je poginuo u prometnoj nesreći na povratku s uskrasne ispod jednog hrvatskog bolesnika, pa je naša Hrvatska misija njemu na spomen i na čast priredila pogrebno sijelo. Skupilo se, što svećenika, što nas laičkih suradnika i drugih prijatelja podosta, a kako je bila baš srijeda (redoviti sastanak franjevačke braće iz cijele okolice), posjedalo nas pedesetak za krepki ručak oko stola. Stigao dapače i slovenski naddušobrižnik iz Münchena. Fra Jure pozdravi sve prisutne: „Braćo moja, ljudi Božji, ima dan žena, dan padobranaca i dan boraca, pa neka danas bude dan 'petrovaca i fratarar'! Mrtvima pokoj duši, a živima na zdravlje!”

Popilo se i pojelo dosta u bratskom društvu, pala tri-četiri govora, a onda kao obično zagudio fra Jure „starog muslimana iz Stmbola na Bosporu”, tako da je fra Mijo od ganuća zaplakao. Mladi zapjevali sve narodne – od „Vile Velebita” do „Vjetera sa Neretve”, a ni časne sestre nisu htjele ostati dužne pa i one „plele vijenac Hrvatice mlade”.

Nema što, jesu ti naši fratri neobični tipovi. Sve neki duhovni boemi, organizatori, pjevači, umjetnici. Fra Luka vječito boluje, a dostigao sedamdesetu. Fra Plamenko neumorno piše i izdaje časopise. Fra Mate tjera sport i uvijek nešto „pravi”. Jedan prodaje neumorno svete knjige. Drugi stalno organizira priredbe, izlete i hodočašća. Drugi opet imitira svoje bivše fratre profesore kao najbolji glumac. Fra Mijo se zakleo da neće brijati brade dok se ne vrati kući, i tako brada stigla do pojasa. Ima ih starijih, s kratkom vrećom teške sudbine na grbači, ali još više mlađih, kršnih i čednih slugu Božjih. Većina ih već godinama živi uz svoje sunarodnjake u tuđini, iako bi mogli mirno i udobno živjeti u svojim domaćim samostanima, ali oni se eto odrekli sunca i morskih žala pa

došli na posao u ovu maglovitu hladnu Njemačku, da pomognu i ohrabre svoj narod, kako se on ne bi u velegradskom Babilonu posve izgubio. „Sad ti meni reci po istini”, pita kroz dugu bradu fra Mijo, „koliko narodnih heroja ima među svećenicima?”

Dok tako sjedimo, jedemo i pričamo u bratskoj zajednici, digne glas fra Jure: „Dajte, braćo, da vam ispričam iz 'Cvitića', kako je sveti Frano slavio dolazak sestre Klare u asiški samostan. Sila braća prid kolibe na travu, pojeli i zapivali od radosti, a njihova zajednica bila Bogu tako draga da su seljani ugledali iznad samostana ka' niko svitlo i plamen pa dotrčali da gase požar.” Skoči fra Mate pred Centar na ulicu i brzo se vrati: „Fra Jure, naš krov nit svitli nit gori!”

Kad stiglo voće, javi se za riječ slovenski naddušobrižnik. Elegantan, otmjen, u svemu „suvremen drug”, kako fra Jure naziva okretne svjetske ljude. Ocrtava on nama svojeg pokojnog zemljaka Frančka u onoj mješavini slovenskog, hrvatskog i njemačkog. Priča, kako su jadnom Frančku ubili iza rata u Ljubljani oca, pa je on s majkom pobjegao u Italiju, gdje su njih dvojica u Rimu „učili za popa”. Nakon par godina emigracije u Argentini, došao Franček u Njemačku, i evo tu je do svoje tragične smrti na cesti radio kao „mašnik” za Slovence.

Govor je zaključio gorkim riječima: „Dok fratri žive u bratskim zajednicama, redovito se sastaju, razvesele i ohrabre jedni druge, stoje rijetki 'petrovci' u tuđini sami samcati, biskup daleko, nigdje utjehe, žive teško kao i večina „gastarbajtera”.

Kao za inat toga dana stalno „zvrči” telefon, ali još gore, dolazi danas više nego inače onih u financijskoj nevolji, da pitaju za koju marku. Jednoga dapače uputio i konzulat. To on češće učini kad nekome od naših ljudi treba novčana pomoć. Nakon što je fra Jure riješio „novčane probleme” („Ma nu, svi dolaze k meni ka' da sam Jugobanka!”), vrati se u dvoranu pa veli svečano: „Evala ti, prečasni, za te lipe riči o našoj bratskoj zajednici u tuđini. Znam ja, komunisti cilog sveta bi puno žrtvovali da postignu ovako bratstvo i jedinstvo. Al' ono, prečasni doktore, što veliš o našem lipšem životu u poredbi s vama „petrovcima”, tu ti ja kažem ovo: Za oto ste

vi sami krivi! Vi propovidate više suvremenom socijalnu nauku!”

Usred galame i gužve, koja sad nastade, digne se fra Mijo sa svojom bradom pa prekine diskusiju: „Alaj smo se sastali bečari pa ni jedan za drugog ne mari!” Usred tišine, koja je naglo sad nastala, reče tiho fra Gabro, koji inače samo puši kao Turčin, sluša i šuti, ali kad nešto kaže onda je to kao udarac kipara u kamen, precizni rez jasne crte: „Dobro i zlo ti je ka' dan i noć. Dan se uvijek miša s noći, pa imaš predzoru, zoru, sumrak i večer. Tako i granica između zla i dobra u nama nije nikad oštra i vidljiva, nego u svakom od nas ima malo dana i malo noći. Niko nije samo dobar ili samo zao!”

Fra Jure se obrati opet slovenskom svećeniku pa će mirno: „Prečasni brate, gle sve nas koji smo ovdje sakupljeni: Nit što pojedinačno imamo nit mlogo znamo, nismo mi učeni ka' vi doktoraši iz Rima. Vi i mi smo ka' mrav i cvrčak. Velečasni trči ka' revni mrav oko, gradi crkve i vjeronaučne dvorane, izdaje knjige i diskutira o društvenim problemima, on je knjigovođa svete Crkve, tehničar svete vire. A fratar je ka' cvrčak na suncu: Nit zida, nit diskutira, neg piva od radosti, što postoji dobar Bog i što je na suncu među narodom lipo biti. A sad mi reci, koga može danas ovo zvanje još kod mladeži oduševiti, da ostavi cili svit i da se zakopa u župni ured?”

Fra Mijo pogladi bradu pa povikne: „Jure, nemoj duše grišiti! A zar naš pokojni Franček nije da' svoj mladi život za svećenički ideal?”

Sestre donijele mirisnu kavu na stol, pa pušući u vruće šalice društvo se malo smirilo, a fra Jure uzdahne: „Evala ti, Mijo, jesi doduše bradonja, al' imaš pravo: Povlačim i mrava i cvrčka! Slava našem Frančku u nebu!” A fra Mijo zapjeva: „Živili i fratri i popovi!” Ivo Hladek

Erwartungen der Ausländerseelsorger an die deutschen Pfarrgemeinden

„Dein Volk ist mein Volk, und dein Gott ist mein Gott“ Rut 1,16.

Lieber Confrater!

Die Zeit vergeht sehr schnell. Du hast es nicht gemerkt (kein Wunder bei Deiner vielseitigen Belastung). Aber wir sind inzwischen mündig geworden. Wir – die ausländischen Missionen: italienische, kroatische, portugiesische, spanische, slowenische... Wir sind 20 und mehr Jahre alt. Das erfreut Dich sicher. Jetzt sind wir Partner. Ihr Deutschen habt das gern: Partner im Westen, Partner in der Dritten Welt, Städtepartnerschaft... Und Partner ganz nah? Ich glaube, das wird leichter für Dich sein. Wir können jetzt unsere Bedürfnisse äußern. So haben wir unsere Erwartungen:

1. an Dich
2. an Deinen Küster
3. an Deine Gemeinde

1. Erwartungen an Dich

Kannst Du zu mir sagen: „Dein Volk ist mein Volk“ und „Dein Gott ist mein Gott?“ Es dürfte, so glaube ich, nicht schwer für Dich sein. Du bist noch immer vom 2. Vatikanischen Konzil begeistert, von der Kirche als Volk Gottes. Da ich auch zu diesem Volk Gottes gehöre, fällt es mir leicht, meine Erwartungen an Dich zu benennen.

Mein Gott ist Dein Gott

- a) meine Gottesdienstzeiten sind Deine Gottesdienstzeiten; dann kann ich Deine Gottesdienstzeiten für mich haben. Ich will nicht nur von Deinem Überfluß leben. Ändere unserer wegen Deine Gottesdienstordnung!

- b) Meine Lampen in der Kirche, meine Heizung sind deine. Laß dann alle Lampen während unseres Gottesdienstes brennen und die Heizung laufen. Wir kommen vom Süden, wo es viel Licht und Wärme gibt. Die Kälte vertragen wir nicht.

- c) Mein Tabernakel- und Kirchenschlüssel ist Dein Tabernakel- und Kirchenschlüssel.

2. Erwartungen an Deinen Küster

- a) Kannst Du Deinem Küster deutlich machen, daß er für seinen Dienst bezahlt wird; daß er das nicht aus Gefälligkeit tut? Das wäre gut.

- b) Für uns Ausländer ist die Kirche Gottes Haus, und nicht eine Schule. Dein Küster soll mit dem Ausräumen nicht bereits während des Gottesdienstes anfangen.

- c) Dein Küster soll die Beter nicht aus der Kirche mit seinem Schlüsselklirren oder noch deutlicheren Zeichen wegstellen (Der Ausländer betet gerne vor und nach dem Gottesdienst).

- d) Sag bitte Deinem Küster, daß wir Ausländer Gewänder (für Priester und Meßdiener) zweiter Klasse nicht mögen. Wir sind da besonders sensibel.

- e) Ich glaube, daß der Umgang mit den Minderheiten zur Spiritualität eines Küsters gehört. Könnte nicht der Küsterbeauftragte bei seinem Treffen mit den Küstern sie dafür sensibilisieren?

3. Erwartungen an Deine Gemeinde

- a) Ausländer (wenigstens eine Nationalität) näher kennen lernen;
- b) Partnerschaft mit den Ausländern zu schließen;
- c) gegen Ausländerfeindlichkeit einzugreifen.

Zum Schluß grüße ich Dich und wünsche Dir und Deiner Gemeinde frohes Osterfest – das ist uns auch gemeinsam – in Hoffnung, daß wir mit IHM (dem Auferstandenen) gehend von Jerusalem nach... noch manche Gemeinsamkeit entdecken und daß aus Gemein und Einsamkeit, Gemeinschaft, Communio (Kommunion) werden kann.

Dein

in Partnerschaft verbundener Confrater

Pater Mato Kljajić
Kroatenseelsorger, Aachen

**ŽIVA
ZAJEDNICA**

Herausgeber:
**Kroatisches
Oberseelsorgeamt
in Deutschland**

6000 Frankfurt a.M. 50

An den Drei Steinen 42 · Tel. (069) 54 10 46

Verantwortlich: Pater Bernardo Dukić

Redakteur: Pater Ignacije Vugdelija

Redaktionsrat: Ivo Hladek, p. Mato Kljajić,
Stanka Vidačković, Ivek
Milčec, p. Stjepan Maleš

Jahresbezugspreis: DM 10,- + poštarina

Bankverbindung: Konto Nr. 129072 bei der
Stadtsparkasse Frankfurt (BLZ 500 501 02)

Satz: Fotosatz Service Bauriedl
6082 Mörfelden-Walldorf 2

Druck: Scholl + Klug Druckerei GmbH
6082 Mörfelden-Walldorf 1

Novi hrvatski biskup

Sveti Otac Ivan Pavao II imenovao je novim hrvatskim biskupom supetarskog župnika vlč. **don Slobodana Štambuka**. Novi biskup, rođen u Selcima (Brač), 1941., nasljeđuje dosadašnjeg biskupa Celestina Bezmalinovića, koji se zbog starosne dobi povlači u mirovinu. Novi je biskup poznat širokoj katoličko-hrvatskoj javnosti kao izvanredni pastoralac, razboriti savjetnik i neumorni župnik. Čestitkama koje su mu za imenovanje stigle s mnogih strana pridružuje se i „Živa zajednica“.

Don Slobodan Štambuk, novi hrvatski biskup

Scholl + Klug Druckerei GmbH · 6082 Mörfelden-Walldorf	Postvertriebsstück D 2384 E Gebühr bezahlt:
--	---